

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ФАКУЛЬТЕТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ, ПРАВА ТА МІЖНАРОДНИХ
ВІДНОСИН

КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН І ПОЛІТИЧНОГО
МЕНЕДЖМЕНТУ

Рудніченко Олександра Олексіївна
(студентка групи МЕ-6)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ВПЛИВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА ДІЯЛЬНІСТЬ
СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЖИТОМИРЩИНИ

(представлена на здобуття освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»)

Допущено до захисту
протокол № _____
від _____

зав. кафедри міжнародних відносин і
політичного
менеджменту _____
Загурська-Антонюк В.Ф.

Керівник роботи:

К.е.н, доц., Юрківський О.Й.
(наукове звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Рецензент:

К.е.н, доц., Грабчук І.Л.

(прізвище та ініціали)

Я, Рудніченко Олександра Олексіївна, цим засвідчую, що представлена до захисту кваліфікаційна робота виконана на основі власних наукових досліджень. Текст не містить доробку інших дослідників без відповідних посилань на їх праці.

Я попереджений про те, що буду недопущений до захисту, а в разі отримання диплому – буду позбавлений його відповідно до чинного законодавства України.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ВПЛИВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА ЕКОНОМІЧНУ СИТУАЦІЮ В УКРАЇНІ.....	8
1.1. Історичні передумови та розвиток російсько-української війни.....	8
1.2. Економічні наслідки війни для економіки України.....	14
1.3. Проблеми досягання цілених сталого розвитку в Україні в умовах збройного конфлікту.....	26
РОЗДІЛ 2. ВПЛИВ ВІЙНИ НА ЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ У ЖИТОМИРСЬКІЙ ОБЛАСТІ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ЖИТОМИРСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ»	30
2.1. Характеристика ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» як суб'єкта господарювання.....	30
2.2. Фінансовий аналіз діяльності підприємства та вплив військових дій на фінансові показники та економічну стійкість ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат»	46
2.3. Умови праці та соціально-психологічний клімат компанії в умовах війни.....	52
РОЗДІЛ 3. РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ ЖИТОМИРЩИНИ ПІД ЧАС ТА ПІСЛЯ ВІЙНИ	55
3.1. Новаторські методи ведення бізнесу під час кризових умов та виходу на зовнішні ринки	55
3.2. Ефективність заходів державної підтримки та стимулювання бізнесу в умовах військових дій.....	59
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75
ДОДАТОК А	81
ДОДАТОК Б	83
ДОДАТОК В	85

ДОДАТОК Г	87
ДОДАТОК Д	89
АНОТАЦІЯ	91

ВСТУП

На кожному історичному проміжку розвитку політичних, економічних, соціальних відносин відбуваються події, що порушують рівновагу. 24 лютого 2022 року відбулося радикальне зміщення реальності, світ став свідком соціально-економічних потрясінь, викликаного агресією Росії щодо України та її спробами установити терористичний режим на території нашої держави. Це призвело до серйозних випробувань як для української економіки, так і для економік численних країн світу. Війна призвела до виникнення значної гуманітарної кризи, а також спричинила серйозний економічний шок, тривалість і масштаб якого залишаються невизначеними. Багато сфер діяльності країни пережили свого роду зупинку діяльності, і найбільше постраждали сектори виробництва, постачання та логістичні зв'язки. Але, звичайно, найбільшим жахіттям є втрата людей. Незважаючи на окупацію частини території України та значні пошкодження інфраструктури, руйнування енергетичної системи держави та перебої в роботі, спровоковані змінами на ринку, такими як зміна пріоритетності потреб споживачів, скорочення попиту та обмеження експорту, українські підприємці знайшли шляхи для продовження своєї діяльності та розвитку навіть у таких складних умовах. Саме це наштовхнуло нас на вивчення даної теми і розібратися, як саме війна вплинула на економічний стані України, підприємств окремих галузей.

Основними завданнями дослідження є:

1. вивчення наслідків та впливу війни на економіку України загалом та окремих підприємств, галузей;
2. аналіз впливу військового конфлікту на економічну ситуацію в регіоні Житомирщини;
3. аналіз соціальних наслідків війни;
4. дослідження впливу військового стану на функціонування ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат», аналіз можливостей реорганізації

виробництва, розширення асортименту продукції та пошук нових закордонних ринків збуту;

5. розробка пропозицій щодо мінімізації негативного впливу військового стану та подій на діяльність підприємства та економіки загалом.

Об'єктом даного дослідження є економічна діяльність суб'єктів господарювання – підприємств різних секторів на території Житомирщини, зокрема ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» та вплив російсько-української війни на фінансовий стан підприємства, виробничі можливості, збутові канали, кадровий потенціал та загальний економічний стан.

Предметом дослідження є вплив російсько-української війни на функціонування підприємств Житомирщини на прикладі ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат», взаємозв'язок між воєнними подіями та роботою підприємств, а також пошук можливих шляхів адаптації та розвитку в умовах військових дій.

Дослідженням покликано висвітлити глибокий вплив російсько-української війни на економічну діяльність підприємств Житомирської області. Проаналізувавши усі відомі нам дані, ми покажемо відбиття війни на економічному стані регіону, виявимо ключові проблеми та виклики для бізнесу, і надамо практичні рекомендації для забезпечення стійкості та успішності підприємств у цих складних умовах. По темі дослідження надруковано тези "Вплив негативних наслідків військових дій на розвиток іноземних підприємств в Україні"

РОЗДІЛ 1. ВПЛИВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА ЕКОНОМІЧНУ СИТУАЦІЮ В УКРАЇНІ

1.1. Історичні передумови та розвиток російсько-української війни

Сучасна російсько-українська війна стала черговим важливим етапом в історії України, який впливає на події у всьому світі. Цей конфлікт не лише порушує міжнародне право, але й створює серйозні загрози для самостійності та безпеки України. Більше того, він має негативний вплив на політичний ландшафт Європи та світову стабільність загалом. Агресія Росії проти України викликає обурення та реакції у міжнародній спільноті та змушує країни переглянути свою політику та відносини з Російською Федерацією. Даний конфлікт є випробуванням для міжнародної спільноти, яке потребує негайних та ефективних заходів для врегулювання та забезпечення мирного майбутнього не лише для України, але й для всього світу.

Протягом років незалежності Україна перебувала в стані невизначеності щодо своєї геополітичної орієнтації через нечіткість пріоритетів політичної еліти. З початку 90-х років XX століття країни колишнього соціалістичного блоку та колишнього СРСР почали перехід до демократії та ринкової економіки, проте зазнали різних результатів. Деякі з них приєдналися до ключових структур Європейського Союзу, в той час як інші країни прийняли авторитарний режим, а деякі навіть сходяться до деспотизму. Одні з них увійшли до ключових інститутів Об'єднаної Європи (Естонія, Латвія, Литва, Польща, Словаччина, Словенія, Угорщина, Чехія, Болгарія, Румунія, Хорватія). В інших країнах утвердились авторитарні форми політичного устрою, які подекуди межують з деспотією (Російська Федерація змогла консолидувати навколо себе Республіку Білорусь, Казахстан, Киргизстан, Таджикистан, Вірменію, Туркменістан) [1, с. 2].

У результаті, країни колишнього радянського союзу, включаючи Україну, довгі три десятиліття відчувають активний вплив від ключових гравців світової політики та економіки, зокрема Європейського Союзу, Сполучених Штатів,

Росії і Китаю. Ці впливи спрямовані на інтеграцію пострадянських країн у різні політично-економічні структури, але Росія не може відігравати центральну роль у глобальних або регіональних процесах.

Появу війни Росії проти України намагаються пояснити переважно ірраціональністю дій російського президента, Путіна В.В., особистою неприязню до України, страхом перед можливими успіхами української державності та іншими подібними мотивами. Більшовики зуміли відновити свій контроль над Україною, лише змінивши ідеологію православ'я, самодержавства та національної єдності «триєдиного народу» росіян, українців і білорусів на класову ідеологію. Вони створили штучну Україну під червоним прапором. Однак, коли комуністичний режим занепав, Україна повернулася до своєї справжньої державності, а не до вигаданої комуністами. Російський політичний лідер відновлює віру в ідею «триєдиного народу», що була популярною серед партійних функціонерів, співробітників спецслужб та інтелігенції до краху колишньої радянської системи. Путін романтизує минуле, намагаючись змінити перспективу майбутнього. Російське керівництво завжди вважало, що незалежність країн колишнього радянського союзу є тимчасовою, і рано або пізно ці території будуть повернуті під контроль Росії за допомогою різних політичних та економічних методів. Основне завдання полягає в тому, щоб утримувати ці області під впливом Росії, перешкоджаючи їм приєднатися до альтернативних політичних або військових союзів, зокрема, до ЄС та НАТО. Росія вибирає військовий шлях, реагуючи на зміну курсу розвитку України.

Своїм нападом на Україну Володимир Путін хотів зупинити процес формування і утвердження національних, культурних, соціальних ідентичностей українців. Для росіян Україна представляє собою території, які вони вважають «історичною Росією» і бажають включити до свого складу, тоді як для українців вона є власною державою, яку потрібно визволити від окупації. Війна також спричинила зменшення підтримки ідеї про «один народ» серед українців, а також змусила багатьох, кого раніше не цікавила їхня національна ідентичність, переосмислити своє ставлення до війни і провини

Росії в ній. Даний конфлікт пришвидшує формування національних ідентичностей, хоча деякі етнічні українці поки ще продовжують спілкуватися російською мовою та не підтримують українську самоідентифікацію. Однак, з часом ці процеси приведуть до зміни культурних особистостей і згуртують національні групи, як серед етнічних українців, так і серед етнічних росіян. Війна, ініційована Путіним, остаточно припинила процес змішування ідентичностей, який тривав століттями в колишній імперії, і замість цього перетворила його в боротьбу за збереження власної ідентичності. Цей цивілізаційний розрив між російською та українською ідентичностями обіцяє стати основним і тривалим результатом цієї страшної війни.

Для розуміння сучасних подій важливо ретельно вивчати історію взаємин між Росією та Україною як протягом віків, так і в контексті сьогодення. Поява конфлікту між Україною та Росією є результатом не лише проголошення державної незалежності України в 1991 році, але й краху радянської комуністичної ідеології, що сприяло виникненню нових національних ідентичностей та прагненню до самостійності. Ми маємо пам'ятати, що Україна стала незалежною в 1991 році не вперше. До цього вона вже була самостійною у 1918 – 1920 роках.

Сучасний конфлікт між Росією та Україною має глибокі корені в історії та політиці обох країн протягом останніх десятиліть. Розглянемо його у контексті чотирьох етапів.

Перший етап, від 1991 до 2003 року, почався з розпаду Радянського Союзу, коли Україна та інші колишні радянські республіки стали незалежними. Очікувалося, що Москва залишить собі вплив за допомогою Співдружності Незалежних Держав (СНД) та постачання дешевого газу. Однак розвиток подій склався по-іншому. Росія та Білорусь утворили союзню державу, тоді як Україна вирішила підтримувати тісніші стосунки з Заходом та, в планах, інтегруватися в Європу. Це розчарувало уряд Росії. Проте Україна успадкувала від СРСР велику армію та третій за обсягом ядерний арсенал у світі. Хоча український уряд відмовився від ракет, за каденції Леоніда Кучми, передавши

їх Росії в обмін на гарантії безпеки (згідно з Будапештським меморандумом) та економічну допомогу. Поки Захід не виявляв зацікавленості в інтеграції України та не відповідав на її зусилля взаємності, реакція Росії була обмеженою. Росія в першому десятилітті після розпаду СРСР перебувала в економічній нестабільності, а війни в Чечні виснажували її ресурси. Розділивши Чорноморський флот і підписавши «Великий договір» у 1997 році, РФ визнала суверенність України та її кордони, включно з півостровом Крим.

Другий етап, з 2003 по 2013 рік, відзначився зростанням конфлікту між Росією та Україною. Відносини між вищезазначеними країнами стали напруженими через будівництво Росією у 2003 році дамби у Керченській протоці від Таманського півострова до острова Тузла. Україна сприйняла це як спробу зміни кордонів, що призвело до конфлікту між двома країнами. Політичний аспект конфлікту включає боротьбу за вплив та контроль в регіоні. Керченська протока є критично важливою для морської торгівлі та військової стратегічної присутності. З точки зору міжнародного права, делімітація морських кордонів регулюється Конвенцією ООН з морського права (UNCLOS). Однак, в умовах політичного та військового конфлікту, правові механізми часто недостатні для врегулювання суперечок. Україна і Росія мають різні позиції щодо правового статусу Керченської протоки та Азовського моря, що ускладнило досягнення компромісу. Ситуацію врегулювали після особистої зустрічі президентів, але дружба між країнами отримала перші тріщини.

Під час президентства Віктора Ющенка в 2004 році, Росія втрутилася у внутрішні справи України, підтримуючи проросійського кандидата Віктора Януковича. Однак «Помаранчева революція» завадила йому перемогти на виборах через звинувачення у фальсифікації результатів. Помаранчева революція – це протести, які виникли на тлі політичної нестабільності та загальної недовіри до виборчих процесів. Підозри у масштабній фальсифікації результатів другого туру виборів, де змагалися Віктор Янукович та Віктор Ющенко, викликали масове невдоволення серед населення. У той же період, під керівництвом Ющенка, Росія двічі перекрила постачання газу до України,

що викликало проблеми з транзитом газу до Європи. На саміті НАТО в Бухаресті 2008 року президент США Джордж Буш пропонував Україні та Грузії План дій щодо членства в НАТО, але Росія виступила проти цього, спробувавши запобігти тому, що вона вважала провокаційним. Це призвело до того, що Німеччина та Франція заблокували ініціативу, обіцяючи Україні та Грузії членство в НАТО, але без конкретної дати. Замість цього, Україна звернулася до Європи, прагнучи підписання Угоди про асоціацію. Втім, Росія почала здійснювати економічний тиск на Україну відповідно до цього курсу, що призвело до відмови уряду від підписання угоди з ЄС. Ці події викликали масові протести в Україні, що спричинили втечу президента Віктора Януковича до Росії у лютому 2014 року.

Третій етап, з 2014 по 2021 рік, був періодом відкритої війни між Росією та Україною. Починаючи з анексії Криму в 2014 році, конфлікт перейшов на новий рівень. Росія не тільки окупувала Крим, але й підтримувала сепаратистські рухи в Донбасі, що призвело до збройного конфлікту на сході України. Також варто зазначити, що цей період був визнаний Путіним «спеціальною воєнною операцією» проти України, що стало великою загрозою для міжнародної стабільності.

І четвертий етап, що почався 2022 року і триває донині. У 2022 році розпочалася нова фаза конфлікту між Росією та Україною, яка була оголошена Володимиром Путіним. 21 лютого 2022 року Путін визнав незалежність самопроголошених «Донецької народної республіки» та «Луганської народної республіки», ратифікувавши відповідні документи у парламенті. Оголосивши про визнання цих утворень, Путін визначив їхні території значно ширше, ніж контрольовані сепаратистами регіони.

24 лютого вранці Путін оголосив про початок «спеціальної воєнної операції» проти України, метою якої він назвав «демілітаризацію» країни. Війська РФ почали атаки на міста України та її військову інфраструктуру, охопивши не лише Донбас.

Причини, що підштовхнули Росію до нападу на Україну, включають декілька ключових моментів:

1. Прагнення до «повернення історичних земель Росії». Російське керівництво виправдовує військову агресію, стверджуючи, що території України є частиною «історичної Росії» і мають бути повернуті до складу РФ;
2. Помста Україні та боротьба з її історичною спадщиною. Російське керівництво вбачає в Україні невдячність щодо радянської спадщини та руйнування ідеології СРСР. Вони намагаються вплинути на Україну через декомунізацію та підтримку рухів, які відстоюють радянську спадщину;
3. Виклик домінуванню Заходу. Російське керівництво вважає домінування Заходу у світі неприйнятним та намагається відновити свої впливи та позиції через військову агресію.

Пріоритетними завданнями для України в цьому конфлікті є:

1. Збереження незалежності та територіальної цілісності. Україна має зацікавленість у захисті свого суверенітету та недоторканості кордонів;
2. Боротьба з тиранією та утвердження демократії. Україна прагне встановити демократичні цінності та норми, зокрема принципи правової держави, захист прав людини та політичну свободу.

У висновку можна зазначити, що сучасний конфлікт між Росією та Україною має глибокі корені в історії та політиці обох країн протягом останніх десятиліть. Розглянувши його у контексті чотирьох етапів, можна побачити, що конфлікт почався з розпаду Радянського Союзу, коли Україна вибрала шлях незалежності та звернулася до Заходу, що розчарувало російську владу. Далі, на другому етапі, конфлікт поглибився через напруження, пов'язане з будівництвом дамби в Керченській протоці та втручанням Росії в українські внутрішні справи. Третій етап ознаменувався відкритою війною, анексією Криму та підтримкою сепаратистських рухів в Донбасі з боку Росії. На

четвертому етапі в 2022 році Росія розпочала нову фазу конфлікту, оголосивши про «спеціальну воєнну операцію» проти України. Причини агресії Росії включають прагнення до «повернення історичних земель», помсту Україні та боротьбу з її історичною спадщиною, а також виклик домінуванню Заходу. Україна в свою чергу стоїть перед завданням збереження незалежності та територіальної цілісності, а також боротьби з тиранією та утвердження демократії. Триваюча має серйозні наслідки для обох країн та міжнародної спільноти загалом і вимагає пошуку мирного та стійкого розв'язання на основі міжнародного права та дипломатичних зусиль.

1.2. Економічні наслідки війни для України

Російське вторгнення в Україну призвело до серйозних наслідків у різних сферах. Російське вторгнення на територію України спричинило значні людські втрати та викликало гуманітарну кризу, що призвело до загострення фінансової нестабільності в регіоні. Ця ситуація також призвела до уповільнення темпів економічного зростання, збільшення темпів інфляції, зниження інвестицій у сферу сталого розвитку, переналаштування глобального ланцюга поставок та підвищення цін на продовольство та енергетичні ресурси, а також загострення ситуації на міжнародних фінансових ринках та в політичних відносинах.

Глобальна економіка вже мала справу з різноманітними викликами до своєї стійкості, такими як карантинні обмеження під час пандемії, зміни клімату, проблеми у сфері енергетики та невпинна міграційна криза. Зараз, внаслідок російської агресії, Україна стикається з новими проблемами, а саме: зміни на ринку праці, внаслідок масштабного виїзду за кордон українців та всеукраїнської мобілізації, логістичні проблеми, екологічні наслідки, що впливають й на економіку, складнощі у забезпеченні продовольства, враховуючи й зерно, проблеми на фінансовому ринку та в реальному секторі економіки, енергетична нестабільність та збільшення інфляції. Усі ці проблеми

за 2 роки війни спричинили багато наслідків для нашої економіки. Вплив війни на економічне майбутнє країни залежатиме від тривалості конфлікту. Продовження війни не тільки збільшить економічні та людські втрати, але й посилить політичну невизначеність і ще більше порушить торгівлю та інвестиції [2, с. 5].

Зменшення рівня зайнятості, збільшення безробіття, нерівномірність професійних навиків, різноманітність кон'юнктури працевлаштування, втрата кваліфікованих кадрів, масове переселення людей та складнощі в їх інтеграції на ринку праці, тотальна мобілізація громадян – це все наслідки війни для ринку праці України. Повномасштабна російсько-українська війна, призвела до безпрецедентного з часів Другої світової війни явища – масової міграції населення України та появи не відомого раніше в українському суспільстві феномена багатомільйонних вимушених мігрантів, внутрішньо переміщених осіб, біженців, переселенців, шукачів притулку й емігрантів [3, с. 3]. Примусова міграція суттєво змінила структуру ринку праці, об'єм пропозиції та рівень кваліфікації працівників.

Перед війною на одну вакансію в певному сегменті припадало 5-8 кандидатів. З квітня 2022 року конкуренція між кандидатами без досвіду роботи зросла до 14-15 осіб на одне робоче місце. З серпня цього ж року ця цифра подвоїлася, склавши вже 28 претендентів на одну вакансію.

Рис. 1.1. Динаміка попиту на робочу силу [4, с.20]

Щодо кількості кандидатів на одне потенційне робоче місце, дані варіюються від 7 до 16 осіб в залежності від регіону та специфіки вакансії. Під час війни зменшується попит на робочу силу через загальне зниження економічної

Аналізуючи рис. 1.1., ми можемо побачити, що з початку повномасштабного вторгнення попит на робочу силу в Україні скоротився

Неспокійна політична та економічна ситуація зумовлює затримку або скасування багатьох бізнес-ініціатив. Більшість компаній переорієнтувалася на збереження ресурсів та мінімізацію ризиків, що призводить до обмеження нових працевлаштувань. На додаток до вищесказаного, різке зниження виробництва та розпад інфраструктури також призводить до зменшення попиту на робочу силу.

Спостерігається високий рівень конкуренції, попри зниження заробітної плати. Економіка перебуває у критичному стані, ціни на товари та послуги постійно зростають, тоді як рівень заробітних плат, у найкращому випадку, залишається на старому рівні.

Очікування щодо зміни витрат на оплату праці 1 найманого працівника у наступні 12 міс. за видами діяльності (баланс відповідей), %

Рис. 1.2. Динаміка очікувань щодо зміни витрат на оплату праці 1 найманого працівника протягом наступних 12 місяців від базового показника за видами діяльності [4, с. 22]

У ранній стадії повномасштабної війни багато підприємств, згідно з опитуванням Національного банку України (НБУ), надавали своїм працівникам додаткові виплати або матеріальну допомогу з метою зберегти персонал у

зв'язку з великою невизначеністю. За даними опитування Європейської бізнес-асоціації, у 2023 році більшість (61%) планує залишити заробітну плату на поточному рівні, в той час як 28% мають намір підвищити її. Згідно з опитуванням ООН, все більше українців успішно адаптується до життя за кордоном: частка мігрантів, які зайняті на роботі, зросла з 32% у серпні-вересні 2022 року до 40% у грудні 2022 року – січні 2023 року, частка тих, хто має власне житло, збільшилася з 27% до 45%, а кількість безробітних скоротилася з 33% до 19%. Однак, згідно з тим же опитуванням, схильність мігрантів до повернення зменшується: у березні 2023 року 45% опитаних мігрантів у Польщі (порівняно з 17% у жовтні 2022 року) не планували повертатися, а серед тих, хто планує, більшість (82%) планують повернутися лише після завершення війни. Отже, ризики недостачі робочої сили для подальшого відновлення після війни значно зростають (за оцінками Міністерства економіки, Україна може потребувати додаткової робочої сили у кількості 4.5 мільйонів осіб).

У сучасних умовах особливо болюче стає питання виїзду великої кількості молодих людей за кордон на тривалий період, оскільки це приносить негативні наслідки для країни. Молодь є ключовим каталізатором економічного та культурного розвитку, тож її відсутність призводить до демографічних проблем, втрати інтелектуального потенціалу, неотримання необхідного соціального досвіду, еміграції робочої сили та зростання бідності. Крім того, це веде до втрати культурної спадщини, розриву між поколіннями, соціальних викликів, економічних втрат та політичних наслідків, таких як зменшення активності молоді в політичному житті та втрата їхнього впливу на прийняття рішень.

Більшість матерів з дітьми, що проживають за кордоном протягом року, вже отримали тимчасовий або постійний притулок і успішно пристосувалися до нових умов життя. Вони працюють, а їхні діти навчаються у місцевих школах, ліцєях та університетах. Вони стикаються з необхідністю ухвалення важливого рішення щодо повернення до України, оскільки вже розпочали будувати своє життя за кордоном, майже спочатку. У той же час, підлітки та молодь активно

обирають своє майбутнє і можуть серйозно розглядати можливість прив'язати своє життя до іншої країни. Проте значна частка людей висловлює бажання повернутися додому. Підлітки та молодь навчаються онлайн через дистанційну форму навчання в школах та університетах та з нетерпінням чекають умов задля скорішого повернення додому.

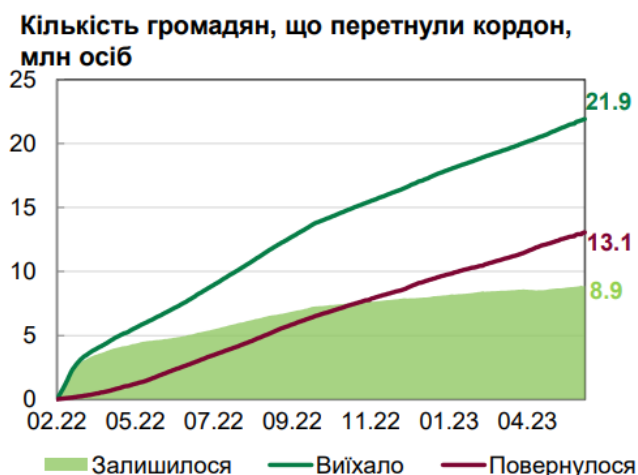

Рис. 1.3. Динаміка кількості громадян, що перетнули кордон, в період з лютого 2022 по квітень 2023 року

За даними графіка з рис. 1.3, ми можемо спостерігати стрімке збільшення громадян, які виїхали з України в період з лютого 2022 по квітень 2023 року. Дана кількість становить 21,9 млн осіб на кінець квітня 2023 року. Частка ж тих, хто повернувся, станом на квітень 2023 року становить 13,1 млн осіб. Ці дані свідчать про значний обсяг міграції з України за вказаний період.

Після стрімкого зростання на початку повномасштабного вторгнення, кількість біженців стабілізувалася. Так, за даними ООН, поза межами України станом на травень 2023 року перебуває близько 9 млн осіб, з них 5 млн мають статус тимчасового захисту в ЄС. За даними МОМ, в Україні наразі близько 5 млн ВПО, серед них переважають мешканці сходу [4, с. 23].

Один з найсуттєвіших наслідків повномасштабного вторгнення — збільшенні ймовірності безробіття на 9 відсотків у травні 2022 року в порівнянні з груднем 2021 року. Одночасно, перебування на сході та півдні України спричинило підвищення цих показників на 27 та 13 відсотків, відповідно у травні 2022 року порівняно з груднем 2021 року. Визволення

територій не мало прямого та відчутного впливу на зниження ймовірності безробіття у всіх регіонах. Протягом прогностичного періоду, рівень зайнятості поступово зростатиме разом із активізацією економічної діяльності, але диспропорції на ринку праці залишатимуться, що призведе до залишення рівня безробіття вищим за попередній до війни.

Воєнний конфлікт впливає також і на транспортну систему України. Обмеження доступу до повітряного простору над Україною ускладнюють відновлення авіаперевезень після пандемії та мають негативний вплив на вартість авіатранспорту як в регіоні, так і по всьому світу. Блокада портів України на Чорному та Азовському морях, на які до війни припадало приблизно 70% зовнішньої торгівлі, призвела до зменшення у 2022 р. експорту на 50%, а імпорту – до 71% порівняно з тим же місяцем минулого року [5, с. 3].

Протягом першого року війни національна економіка зазнала втрат у розмірі 29,2% реального ВВП, і 13,5 мільйонів осіб були примушені залишити свої будинки. Понад 7 мільйонів осіб опинилися за межею бідності, а рівень бідності сягнув 24% населення. На даний момент Україна активно розробляє альтернативні маршрути для транспортування товарів, зокрема через свої порти на річці Дунай та пункти пропуску на кордоні з Європейським Союзом. Однак існують серйозні виклики, такі як логістичні проблеми, які потребують подальших заходів для вирішення.

В умовах війни в Україні стає нагальною проблема поглиблення технологічного відставання її економіки. Внаслідок пошкоджень та знищення виробничих активів основних промислових галузей, таких як чорна металургія, хімічна і машинобудівна промисловість, потужності переробної промисловості значно скоротилися. Це спричинило зміни у структурі промислового виробництва, зменшивши частку вищезгаданих галузей на користь добувної, харчової та деревообробної індустрій, які вважаються менш технологічними. Найвища частка в структурі валового внутрішнього продукту залишається у металургійній промисловості, агропромисловому комплексі та сфері послуг.

Українські сільськогосподарі працюють у вкрай складних умовах через розташування багатьох земельних ділянок у небезпечних районах, які піддаються обстрілам або потребують розмінування від вибухонебезпечних предметів. Сільськогосподарські компанії отримали 40% всіх грантів за програмою eRobota, яка передбачає фінансування існуючих і нових переробних підприємств.

Врожаї основних культур, млн т

	Середнє 2016-2020	2021	2022	2022, % р/р
Пшениця	26.0	32.2	20.2	-37
Ячмінь	8.3	9.4	5.8	-39
Кукурудза	30.9	42.1	25.3	-42
Соняшник	13.7	16.4	10.5	-36
Ріпак	2.4	2.9	3.2	+9
Соя	3.8	3.5	3.7	+6
Цукрові буряки	12.4	10.9	9.0	-17

Рис. 1.4. Динаміка врожайності основних культур в період 2021-2022 рр. [4, с. 7]

Проаналізувавши динаміку врожайності основних культур в перший рік війни, ми можемо побачити, що майже всі культури мають великий відсоток скорочення врожайності. Врожайність кукурудзи впала на 42%, ячменю – на 39%, пшениці – на 37%, соняшника – на 36%, та цукрових буряків – на 17%.

У сільському господарстві загальний обсяг експорту зернових та олійних культур в січні 2024 р. збільшився на 0,5% до 6,02 млн. тон [5, с. 3]. У сільському господарстві відзначається збільшення обсягу експорту зернових та олійних культур, але конфлікт з польськими фермерами, які протестують проти ввезення українського зерна, ускладнює ситуацію з експортом на європейському ринку. Асоціація «Укравтопром», посиляючись на Міжнародну транспортну асоціацію, заявила, що страйки поляків спровоковані збільшенням конкуренції внаслідок лібералізації міжнародних перевезень між Україною та ЄС.

Масові атаки Росії на енергетичну інфраструктуру України у восени 2022 року призвели до формування значного дефіциту електроенергії в системі. Оцінки свідчать, що дефіцит становив близько 25% у середньому в четвертому кварталі, а в грудні перевищував 35%. Перебої з електроенергією серйозно вплинули на різні сектори економіки. Харчова промисловість, металургія, залізорудні шахти та газовидобувні підприємства відчували значний недостаток електроенергії, що призвело до обмежень у виробництві та роботі. Натомість, попит на ремонт та відновлення енергетичного обладнання залишався стабільним.

У 2022 році економіка України зазнала надзвичайно глибокого спаду, який призвів до найбільшого зниження реального ВВП за всю історію країни на рівень, що повернувся до початку 2000-х років. Цей спад був наслідком різкого погіршення економічної ситуації, зміни структури економіки, зростання ролі державного сектору та значного зменшення інвестицій. Також спостерігалось значне скорочення експорту через блокування морських портів та пошкодження виробничих потужностей, що вплинуло на приватне споживання та доходи населення.

Екологічна криза, спричинена воєнним конфліктом, має катастрофічні наслідки для України та світового співтовариства. Недбале поводження зі зруйнованими об'єктами, викиди шкідливих речовин та масштабні пожежі в лісах призводять до серйозного забруднення навколишнього середовища та загрози здоров'ю людей. Тривала екологічна шкода, спричинена воєнними діями, потребує негайних заходів зі зменшення впливу та відновлення екосистем для забезпечення безпеки людей та природи. Екологічні наслідки війни для України ми можемо поділити на прямі та непрямі. Прямі наслідки воєнного конфлікту включають вибухи, що призводять до руйнування екосистеми, особливо під час весняного періоду. Шумове забруднення та знищення природних місць існування тварин негативно впливають на їхній життєвий цикл. Непрямі наслідки включають знеструмлення шахт, що призводить до токсичних викидів та загрози ґрунтовим водам тощо. Детонація

ракет та артилерійських снарядів призводить до окислення ґрунтів, деревини та інших матеріалів, утворення хімічних сполук та токсичних органічних речовин. Вивільнені в атмосферу продукти хімічної реакції можуть спричинити кислотні дощі, що негативно впливають на ґрунт, рослини та організми тварин, а також можуть шкодити здоров'ю людини.

Внаслідок військового конфлікту виникла серйозна шкода довкіллю. Понад 680,6 тисяч тон нафтопродуктів було втрачено у результаті пожеж, що спричинило забруднення повітря небезпечними речовинами. Більше 183 тисяч квадратних метрів ґрунту було також забруднено цими речовинами. Горіння військової техніки викинуло в атмосферу понад 38 тисяч тон викидів, а загалом більше 67 мільйонів тон забруднили повітря. Понад 23,3 тисяч гектарів лісів було руйновано, з частиною їх втрати, що сталася назавжди. Приблизно 20% природоохоронних територій зазнали пошкоджень, включаючи окупацію 8 заповідників та 10 національних парків. Понад 200 тисяч квадратних кілометрів території тепер потребуватимуть розмінування, а понад 7,1 мільйона квадратних метрів об'єктів, включаючи критичну інфраструктуру, було зруйновано, що спричинило додаткові екологічні проблеми [6].

Туризм – одна з ключових та найважливіших сфер економіки світу, щорічно приносить величезні прибутки для багатьох країн. На даний момент екологічний туризм виявляється одним із пріоритетних напрямів у розвитку туристичної галузі. В Україні є великий потенціал для розвитку туризму завдяки своїм унікальним природним ресурсам і вигідному географічному положенню. Україна знаходиться на початковому етапі розвитку екотуризму, але завдяки наявному рекреаційному та туристичному потенціалу, країна має значні можливості для його подальшого розвитку. Різноманітність української природи, зокрема гір Карпат, річок, лісів, заповідників та ботанічних садів, є дуже привабливими для екологічного туризму. Розвиток екотуризму сприяє зростанню доходів місцевих бюджетів і створенню нових робочих місць, що сприяє вирішенню економічних та соціальних проблем. Кожен регіон України має свій власний унікальний природно-ресурсний потенціал, який слугує

основою для розвитку екотуризму. Сфера екологічного туризму в Україні має потенціал для розвитку, але потребує невідкладного втручання та подолання наслідків війни.

Також заслуговує уваги і продовольча безпека України. Внаслідок повномасштабної агресії Росії економіка країни отримала серйозні удари, що призвели до припинення діяльності на великій частині території України і порушення сільськогосподарських посівів та збору врожаю. Стан вітчизняної продовольчої безпеки є джерелом серйозних турбот і погіршується з часом. Оскільки Україна є одним із провідних світових експортерів зернових та зернобобових культур, то війна призведе до негативних наслідків для глобальної продовольчої безпеки. За показником «Забезпечення продуктами харчування» Україна отримала 66,6 балів зі 100 можливих і посідає 65 місце у глобальному рейтингу через наступні негативні чинники: суттєве зростання цін; зміну середнього рівня витрат на продукти харчування; відсутності фінансування державних програм безпеки продуктів харчування, їх національного охоплення та широкого спектру послуг. Єдиним найкращим показником України є «Якість і безпечність продуктів харчування», який становить 71,3 бали, що відповідає 52 місцю у глобальному рейтингу. [7, с. 3]. Аграрний сектор України переживає серйозні виклики внаслідок війни. Ці виклики включають зрив посівних кампаній, пошкодження посівів, порушення логістики та ланцюгів постачання, руйнування інфраструктури, порушення діяльності зі створення доданої вартості та ускладнення експорту зернової продукції. Ці наслідки негативно впливають на виробництво, реалізацію та експорт агропродукції, що загрожує стабільності та розвитку аграрного сектору країни.

Під час війни страждає й фінансова система країни через економічну нестабільність, збільшення витрат на військові потреби, спад виробництва та зниження інвестицій. У сучасних умовах фінансова система в Україні є ключовим елементом економіки. Під час війни ворог намагається порушити стабільність і цілісність економічної структури країни. Тому безпека та

ефективність фінансової системи важливі для збереження довіри громадян і бізнесу. Це, в свою чергу, є ключовою умовою для підвищення обороноздатності та розвитку України.

Функціонування банківської системи України під час війни з Росією є прикладом успішного управління кризою. Національний банк України (НБУ) вдало контролював курс гривні, стримуючи інфляцію, та збільшив золотовалютні резерви. Однак економіка країни зазнала серйозних збитків від російської агресії, зниження ВВП, а також значних руйнувань інфраструктури. Відновлення економіки України до попереднього рівня вимагатиме масштабного міжнародного фінансування та активізації фіскальної та монетарної політики.

У 2014 році Україна стикнулася з кризою фінансової системи, спровокованою порушенням суверенітету країни, окупацією територій та анексією Криму. Це спричинило масову економічну кризу, зниження вартості національної валюти та втрату частини золотовалютних резервів. За підтримки міжнародних партнерів, Україна змогла почати відновлення фінансової системи, що сприяло економічному зростанню. Проте, у 2020 році виникли нові труднощі через пандемію COVID-19. Повномасштабне вторгнення Росії у 2022 році спричинило найбільш масштабну кризу за всю історію незалежності країни. Аналіз стану фінансової системи та її стабільності в умовах війни стає актуальною задачею, свідченням чого є негативний ріст реального ВВП України у зазначені періоди.

Національний банк України активно діяв з перших днів вторгнення російської федерації, спрямовуючи зусилля на збереження стабільності фінансової системи та довіри громадян до неї. Це включало забезпечення безперебійної роботи банківської системи, стримування девальвації валюти та запобігання відтоку капіталу, а також активну боротьбу з ворожим впливом у фінансовій сфері та підтримку оборони країни шляхом полегшення благодійних внесків для Збройних Сил та гуманітарних потреб.

Уряд України, протягом повномасштабної війни з Росією, перевищив обсяг сплачених коштів за погашенням внутрішніх боргових інструментів на суму 54 093,9 млн грн порівняно з обсягом залучених коштів до державного бюджету на аукціонах із продажу ОВДП. Конкретні суми становлять 149 216,0 млн грн, 1 539,4 млн дол. США та 168,0 млн євро для погашення внутрішніх державних облігацій, тоді як на аукціонах залучено лише 100 161,4 млн грн, 974,3 млн дол. США та 468,4 млн євро.

Упродовж воєнного стану Мінфін підвищував доходність гривневих та доларових облігацій держборгу до 16% і 4,5% річних відповідно. Ставки за військовими облігаціями на 3 місяці та єврономінованими ОВДП залишалися сталими – 9,5% і 2,5% річних відповідно. Банки мають найбільший портфель, а нерезиденти володіють військовими облігаціями на суму понад 1,251 млрд гривень та 2 мільйони доларів США. Купівля військових облігацій має перевагу у тому, що отриманий дохід не підлягає оподаткуванню, на відміну від виплати відсотків за банківськими або фінансовими депозитами, оскільки особа не зобов'язана сплачувати податок на прибуток та військовий збір.

Кібератаки з боку Російської Федерації є найбільшою загрозою для фінансової системи України під час війни, що може призвести до серйозних втрат і порушень у функціонуванні фінансових установ.

Бюджетно-податкова сфера зазнала великих втрат через окупацію територій та припинення діяльності підприємств. Стабілізація ситуації була досягнута завдяки участі великого бізнесу, який перерахував авансом податкові платежі. У 2022 році основним джерелом фінансування бюджетних потреб стала міжнародна допомога, що складалася з грантів та кредитів. У 2023 році було отримано понад 32 мільярди доларів США та 18.5 мільярдів доларів США відповідно. На початку війни Національний банк України розпочав монетизацію дефіциту через нерегулярність зовнішньої фінансової допомоги, викуплюючи ОВДП на суму 400 мільярдів гривень, після чого здійснювався викуп в обсязі 30 мільярдів гривень щомісяця за погодженням з Міністерством фінансів.

У 2022 році Україну спіткав високий ризиком інфляції через невиконання Європейським Союзом своїх зобов'язань. Ця ситуація змусила країну збільшити емісію грошей, що призвело до підвищення інфляції до 27% у грудні 2022 року. Однак, завдяки фінансовій підтримці від Європейської комісії, США та Міжнародного валютного фонду на суму 35,4 млрд доларів, а також залученню внутрішніх ресурсів, Україна змогла покрити дефіцит бюджету на суму близько 40 млрд доларів у 2023 році. Це призвело до зниження інфляційних темпів до 5% до жовтня 2023 року. За початку 2023 року інфляція сповільнювалася швидше, ніж очікувалося. Цьому сприяли збільшена пропозиція продовольства та пального, стабільна ситуація на валютному ринку та поліпшення інфляційних очікувань завдяки дієвим заходам Національного банку України.

Російське вторгнення в Україну призвело до серйозних наслідків у різних сферах, спричинивши значні людські втрати, гуманітарну кризу та загострення фінансової нестабільності. Україна стикається з новими викликами у різних сферах, від ринку праці до забезпечення продовольства, що може поглибити економічні та людські втрати. Вплив війни на економічне майбутнє країни значною мірою залежатиме від тривалості конфлікту та його наслідків на політичну та економічну ситуацію.

1.4. Проблеми досягання цілей сталого розвитку в Україні в умовах збройного конфлікту

Будь-якій країні варто слідувати цілям сталого розвитку, оскільки це сприяє створенню більш справедливого, стабільного та екологічно збалансованого суспільства. Зокрема, досягнення цих цілей допомагає забезпечити економічний зріст, зменшення нерівності, покращення якості життя громадян та збереження природних ресурсів для майбутніх поколінь. Крім того, виконання цілей сталого розвитку сприяє розвитку інновацій, здоров'я та освіти, що сприяє загальному підвищенню благополуччя суспільства та збереженню екологічної рівноваги планети. Концепція сталого

розвитку охоплює економічний, соціальний і екологічний аспекти. Її реалізація базується на принципах гуманізму та демократії та передбачає забезпечення рівного задоволення потреб людей у розвитку та житті, у тому числі якості навколишнього середовища та освіти. Успішна реалізація концепції залежить від дієвого впливу уряду на всі її складові. Україна, подібно до інших країн-членів ООН, долучилася до світової ініціативи забезпечення сталого розвитку. Такий крок відображає зобов'язання України досягти цілей сталого розвитку, визначених Організацією Об'єднаних Націй. Це відображає зусилля України в просуванні свого соціального, економічного та екологічного розвитку на шляху до кращого майбутнього.

Рис. 1.5. Глобальні цілі сталого розвитку [10]

25 вересня 2015 року Генеральна Асамблея ООН ухвалила Порядок денний у сфері розвитку на період після 2015 року: «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» [10]. Сімнадцять Цілей сталого розвитку та 169 завдань представляють широкий та амбітний план дій для глобального співтовариства. Вони орієнтовані на збереження досягнень минулих років і реалізацію прав людини, гендерної рівності та розвитку всіх соціальних шарів. Ці цілі спрямовані на створення балансу між економічним, соціальним та екологічним розвитком для досягнення сталого майбутнього.

Якщо говорити про країни – члени ЄС, а також про Україну (як про країну, яка прагне до Європи), то головною причиною, через яку цим країнам необхідне не просто зростання національних економік, а саме сталий розвиток національних соціально-економічних систем, є державна безпека [11, с. 4]. Європа та Україна потребують сталого соціально-економічного розвитку для підвищення конкурентоспроможності в умовах сучасних геополітичних викликів, таких як конкуренція з боку Китаю та Північної Америки, а також перерозподіл товарних ринків між Росією та США. Підвищення конкурентоспроможності національних соціально-економічних систем також пов'язане з процесом забезпечення їх енергетичної безпеки. Розв'язання завдань щодо підвищення енергобезпеки та конкурентоспроможності національних господарств сприятиме підвищенню якості життя населення та є додатковим стимулом для економічного зростання. Агресія Росії проти України створила численні перешкоди для її сталого розвитку, зокрема у галузі доступу до якісних та своєчасних даних для прийняття рішень. Сьогодні спостерігаються серйозні труднощі в зборі та обробці економічної та фінансової статистики, включаючи Порядок денний-2030 та оцінку прогресу в досягненні Цілей сталого розвитку (ЦСР). Війна в Україні призвела до руйнації стійкості економічної системи країни, значного зменшення ВВП, втрат робочих місць, зменшення податкових надходжень та зростання інфляції. Тривалість імплементації цілей сталого розвитку стає життєвою необхідністю для відновлення країни та переходу до «зеленої економіки», стійкої до викликів розвитку.

Експерти міжнародних організацій згодні, що війна і пов'язані з нею економічні проблеми негативно позначилися на показниках сталого розвитку за сьомим переліком Цілей сталого розвитку в Україні. Однією з центральних тем для обговорення в експертній спільноті є визначення взаємозв'язків між різними цілями, завданнями та показниками у рамках Порядку денного-2030. Без миру жодна країна не зможе досягти сталого розвитку. Регрес України в досягненні 16 ЦСР «Мир, справедливість та сильні інститути» засвідчено

значенням Глобального індексу миру (Global Peace Index), який зменшився у 2022 році на 16%, до 153 місця у рейтингу (у 2021 році зайняла 143 місце), про демонструвавши найгіршу динаміку серед 163 досліджуваних країн [11, с. 6].

Україна, незважаючи на умови війни, майже одразу відновила навчання у дистанційній формі у березні 2022 року. Проте якість навчання повинна бути поліпшеною, з огляду на нестабільність зв'язку, психологічний стан учнів та педагогів, та забезпечення необхідного програмного та матеріально-технічного забезпечення для організації якісних занять і не погіршення якості освітніх послуг. Заклади дошкільної освіти переважно призупинили освітній процес. Можливості інклюзивного навчання у закладах освіти не у всіх регіонах однакові в умовах військового стану. Гендерний дисбаланс у закладах освіти лише загострюється під час війни. Війна в Україні створила додаткові ризики для цивільних осіб, особливо жінок і дітей, які, за прогнозами, стали найбільшою гуманітарною надзвичайною ситуацією в Європі після Другої світової війни. У війні на території України величезна кількість людей, зокрема літні люди, опинилися в вразливому стані. Це стосується не лише безпосередніх наслідків конфлікту, а й ширших соціальних проблем, таких як безробіття, недоступність медичної допомоги та інші. Жінки стали особливою мішенню у війні, що загостило гендерні та соціальні нерівності. Більшість робочих місць було втрачено, а економічні проблеми поглибилися. У цій складній ситуації надзвичайно важливою є спільна діяльність міжнародних та місцевих організацій для надання допомоги та відновлення стабільності у регіоні.

Отже, сталий розвиток України є ключовим фактором для забезпечення економічної та соціальної безпеки країни, а також ефективного використання природних ресурсів. Цей процес передбачає поєднання економічного росту, соціального зростання та науково-технічного прогресу з охороною навколишнього середовища. Головною метою сталого розвитку України є досягнення миру, яке є передумовою для досягнення інших цілей. В контексті євроінтеграції, сталий розвиток стає стратегічним завданням для уряду та

науковців України, оскільки він визначає нову модель економіки, спрямовану на покращення якості життя. Євроінтеграція дозволить Україні переглянути пріоритети у державній політиці, звернувши увагу на сталість розвитку та екологічну безпеку як основні критерії. Також важливим є визначення ключових показників і оперативних планів для досягнення цих цілей.

РОЗДІЛ 2. ВПЛИВ ВІЙНИ НА ЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ У ЖИТОМИРСЬКІЙ ОБЛАСТІ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ЖИТОМИРСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ»

2.1. Характеристика ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» як суб'єкта господарювання

М'ясокомбінат у місті Житомир під назвою «Житомирський м'ясокомбінат» є підприємством у галузі харчової промисловості. Завдяки великому асортименту ковбасних виробів, таких як сосиски, дитячі сосиски, сардельки, варені ковбаси та інші, підприємство завоювало довіру споживачів. На сьогодні «Житомирський м'ясокомбінат» володіє трьома основними брендами: ТМ «М'ясна Гільдія», ТМ «Ранчо» і ТМ «Gremio de la Carne».

На даний момент на Житомирському м'ясокомбінаті працює більше 1500 співробітників. Підприємство відзначається численними перевагами, спрямованими на забезпечення якості та безпеки продукції.

Таблиця 2.1

Загальна інформація про підприємство

Ознака	Інформація про суб'єкт господарювання
1. Повна назва підприємства	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ЖИТОМИРСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ
2. Скорочена назва підприємства	ТОВ «ЖИТОМИРСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ»
3. Юридична адреса	10025, м. Житомир, вул. Сергія Параджанова, 127
4. Фактичне місце розташування	10025, м. Житомир, вул. Сергія Параджанова, 127
5. Код за ЄДРПОУ	32122069
6. Номер і дата державної реєстрації	06.08.2002 (21 рік 5 місяців)
7. Форма власності	Приватна
8. Організаційно-правова форма	Юридична особа

9. Код території за КОАТУУ	UA18040190010057814
----------------------------	---------------------

Продовження таблиці 2.1

10. Територія (область)	Житомирська область	
11. Місцезнаходження (пошт. адреса)	10025, м. Житомир, вул. Сергія Параджанова, 127	
12. Основні види діяльності:	Код за КВЕД	Найменування виду діяльності
1.	10.13	Виробництво м'ясних продуктів
2.	10.11	Виробництво м'яса
3.	46.32	Оптова торгівля м'ясом і м'ясними продуктами
4.	46.39	Неспеціалізована оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами
5.	46.90	Неспеціалізована оптова торгівля
6.	47.19	Інші види роздрібної торгівлі в неспеціалізованих магазинах

На основі таблиці 2.1, яка містить загальну інформацію про підприємство ТОВ «Житомирський М'ясокомбінат», можна зробити наступні висновки. Підприємство є юридичною особою, заснованою у 2002 році, і функціонує протягом 21 року. Знаходиться в місті Житомирі, володіє приватною формою власності та спеціалізується в області виробництва м'ясних продуктів, виробництва м'яса, оптової торгівлі м'ясом і м'ясними продуктами, оптової торгівлі продуктами харчування, неспеціалізованої оптової торгівлі та роздрібної торгівлі в неспеціалізованих магазинах. Інформація про адресу, код ЄДРПОУ, територію та інші показники вказує на стабільність та тривалий термін діяльності підприємства в регіоні.

Таблиця 2.2

Характеристика засновників підприємства за статутним капіталом

№	Повна назва (форма власності) або П.І.П.	Сума в статутному капіталі, грн	Питома вага, %
1	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "БАТАГ ГРУП"	6 411 252,00 грн	99,60%
2	МЕЛІКЯН ДАВИД АРМЕНОВИЧ	25 748,00 грн	0,40%

З табл. 2.2 видно, що ТОВ «БАТАГ ГРУП» є основним власником статутного капіталу підприємства, володіючи питомою вагою у 99,60%. Власник «БАТАГ ГРУП» має значну участь у формуванні фінансового потенціалу компанії. Інший власник, Мелікян Давид Арменович, володіє невеликою часткою статутного капіталу, що становить 0,40%.

Місія компанії «Житомирський м'ясокомбінат» базується на ряді організаційних постулатів, які реалізують цінності компанії. Основні аспекти цих постулатів включають:

1. Формалізація цілей компанії: Компанія ставить реальні цілі, визначає показники результативності та терміни виконання.
2. Донесення головної мети до співробітників: Формування цілей підрозділів та співробітників відповідно до основної мети компанії.
3. Усунення комунікаційних бар'єрів: Вирішення проблем комунікації між керівниками та підлеглими, а також між керівниками на одному рівні.
4. Залучення працівників: Надання можливості співробітникам не керівницьких посад вносити свій внесок у досягнення спільної мети.
5. Створення атмосфери відкритості: Використання нарад для конструктивного діалогу та розв'язання проблем, залучення співробітників до процесів прийняття рішень.
6. Управління процесами, а не людьми: Групування процесів різних видів діяльності, які забезпечують реалізацію єдиної мети.
7. Управління рівнем знань персоналу: Визначення, фіксація та оцінка рівня знань та умінь працівників.
8. Управління лояльністю співробітників: Створення системи мотивації та стягнень на підставі показників.
9. Ухвалення рішень на основі фактів: Визначення показників ефективності та результативності, забезпечення доступу до об'єктивних даних для прийняття рішень.

10. Надання можливості постійного вдосконалення процесів: Створення проектної групи для управління поліпшеннями та визначення стратегій впровадження змін.

Ці постулати спрямовані на створення ефективного, відкритого та інноваційного середовища, де кожен співробітник має можливість внести свій внесок у досягнення загальних цілей компанії.

Структура управління спрямована на створення чіткої взаємодії між різними відділами підприємства, яка передбачає розподіл повноважень та обов'язків між ними. Тому її дослідження є важливим.

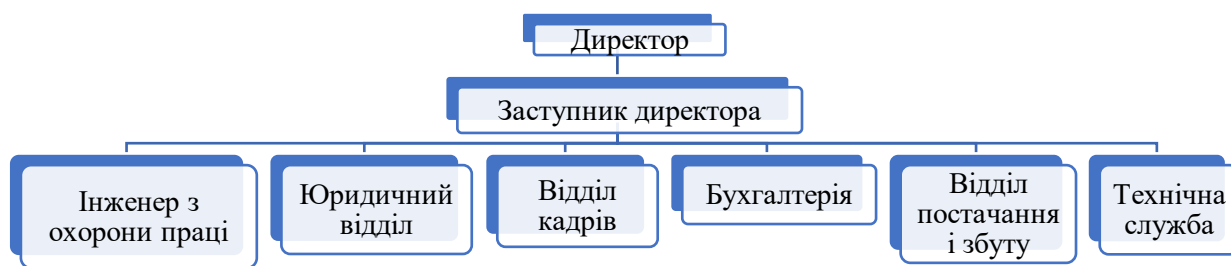

Рис. 2.1. Загальна схема управління суб'єктом господарювання*

*Власна розробка

Розглянута загальна схема управління відображає ключові елементи та взаємозв'язки в системі управління суб'єктом господарювання. За допомогою цієї схеми можна визначити основні функціональні блоки та їх взаємодію. Зокрема, виділяються відділи, які відповідають за виробництво, фінанси, управління якістю та інші ключові аспекти діяльності.

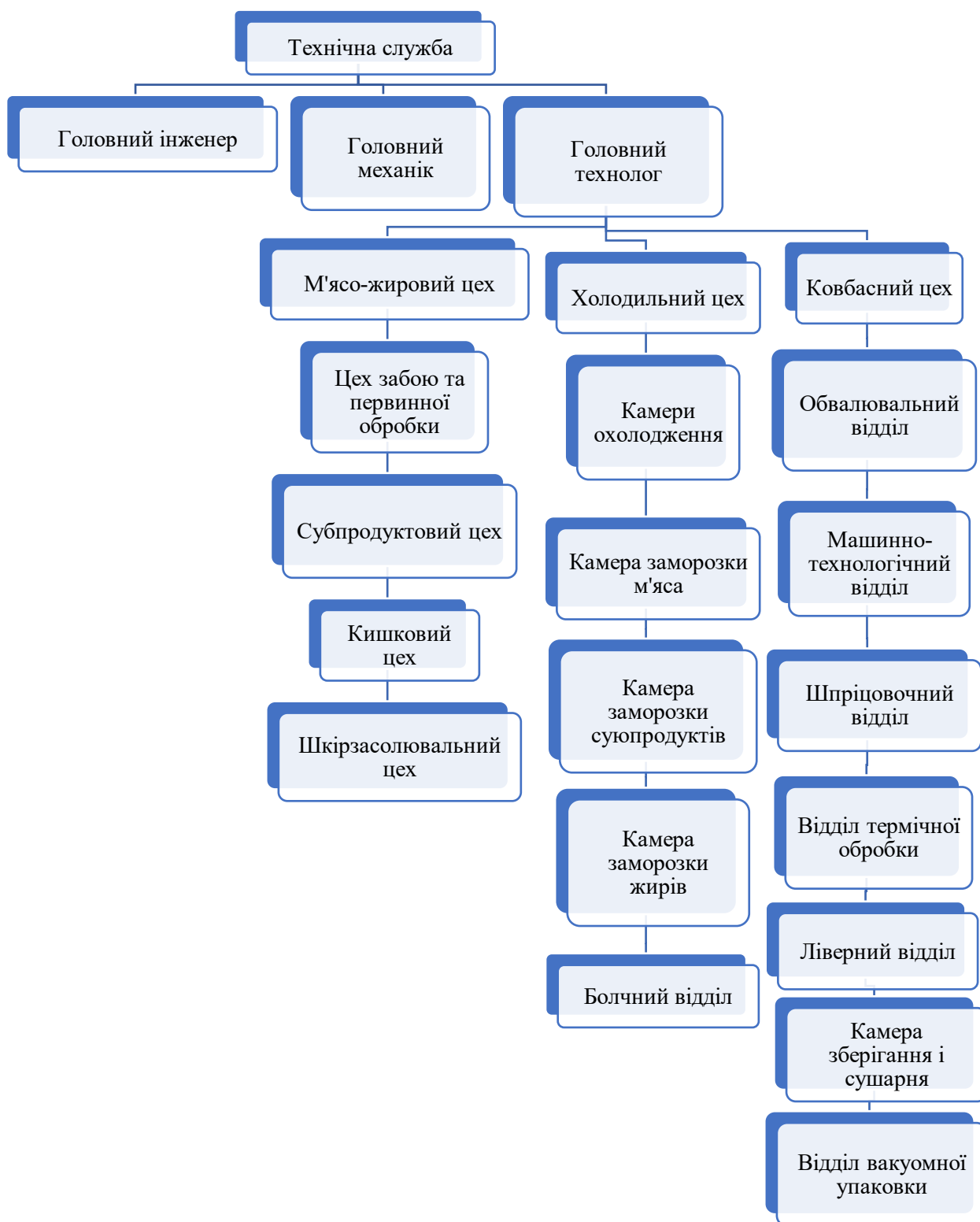

Рис. 2.2. Деталізована схема технічної служби підприємства, структура виробництва компанії

Важливим елементом є також системи управління якістю та безпекою харчових продуктів, що свідчить про високий рівень відповідальності підприємства перед споживачами. Схема надає загальний огляд структури та

організації технічної служби компанії, що сприяє розумінню внутрішньої роботи суб'єкта господарювання.

Для досягнення оптимального використання витрачених ресурсів підприємство повинно уважно планувати та координувати різноманітні напрямки комунікації, такі як реклама, прямий маркетинг, особистий продаж, стимулювання продажу, участь у виставках, ярмарках та інші. Лише інтегроване використання різноманітних інструментів забезпечує можливість здійснення комплексного та результативного впливу на цільову аудиторію. Маркетингові комунікації мають явно визначений характер. До початку маркетингових комунікацій необхідно визначити позиціонування підприємства та його товарів на ринку, а саме чітко визначити цільову аудиторію, її ставлення до продукції даного підприємства та його конкурентів, а також мотивацію покупців.

Таблиця 2.3

Сегментація ринку для ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат»

Групи критеріїв сегментації	Критерії сегментації	Параметри критеріїв
1. Соціально-демографічні	1.1. Вік	18 – 65 років
	1.2. Гендер	Жінки, чоловіки
	1.3. Етап життєвого циклу сім'ї	Молоді одинаки, молода сім'я, сім'я з дітьми (2-3 дітей) до 18 років, пара похилого віку без дітей
2. Географічні	Країни	Україна, країни близького сходу, Африка, Азія
3. Характеристика поведінки споживачів	3.1. Очікування вигоди	Якість, ціна, престиж, комфорт
	3.2. Статус споживача	Потенційний споживач
	3.3. Потреба	Для особистого (сімейного) споживання
	3.4. Мотиви купівлі	Для задоволення базових потреб, для задоволення статусних потреб
	3.5. Ступінь готовності до сприйняття товару	Зацікавлений, має намір придбати
	3.6. Ставлення до товару	Позитивне, у захваті

Продовження табл. 2.3

4. Психологічні	4.1. За належністю до суспільного класу	Вищі прошарки середнього класу, нижчі та вищі прошарки вищого класу
	4.2. За адаптацією споживачів до нового товару	Помірковані, новатори, супер новатори
5. Соціально-економічні	5.1. Рівень місячних доходів	Вище середнього, високий
	5.2. Рівень освіти	Середній, вищий

З табл. 2.3 випливає, що ринок ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» охоплює широкий віковий спектр від 18 до 65 років, різні гендери та сімейні етапи. Географічно компанія націлена на Україну, країни близького сходу, Африку та Азію. Споживачі очікують якості, цінової доступності та престижу. Вони визначені як потенційні споживачі для особистого споживання. З психологічної перспективи, вони вищих прошарків середнього та вищого класу, адаптуються помірковано або як новатори. Соціально-економічно, це люди з вищим та вище-середнім доходом та освітою.

Задля діагностики внутрішнього та зовнішнього середовища безпосереднього впливу ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» необхідно описати непряме оточення підприємства та основні види продукції.

ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» представляє різноманітну продукцію під торговою маркою «М'ясна Гільдія», включаючи сосиски, сардельки та ковбаси, кожен з яких має свої унікальні характеристики. Детальну характеристику продукції ТМ «М'ясна Гільдія» було наведено в таблиці, що представлена в додатку А. Ось основні висновки щодо переваг та недоліків продукції ТМ «М'ясна Гільдія», зроблені на основі проаналізованих даних табл. 1 з додатку А.

Сосиски:

- Переваги: унікальні рецептури та різноманіття вибору;
- Недоліки: висока ціна, індивідуальний смаковий відбір споживачів, обмежена кількість в упаковці.

Сардельки:

- Переваги: висока якість, баланс харчових речовин, довгий термін придатності;
- Недоліки: висока ціна, індивідуальний смаковий відбір споживачів, обмежена кількість в упаковці.

Ковбаси:

- Переваги: Унікальний смак та рецепт, варіативність, довгий термін зберігання, високий вміст білків;
- Недоліки: висока ціна, високий вміст жиру та калорій, вміст солі.

Загалом, продукція має високу якість і оригінальні рецептури, але вимагає уваги до індивідуальних смакових уподобань та обмежень упаковок для деяких споживачів.

Було також проаналізовано основних конкурентів компанії. Для визначення конкурентного середовища на цільовому ринку ми виокремили основних гравців та провели аналіз їхніх слабких та сильних сторін. Це допомогло зрозуміти конкурентну динаміку та визначити можливі стратегії взаємодії.

Таблиця 2.4

Інформація про основних конкурентів ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат»

Назва	Адреса	Основні види продукції / послуг	Конкурентні переваги
ТОВ «ЄВРО-КОМЕРС»	80100, Львівська обл., м. Червоноград, вул. Львівська, 19	1). Виробництво м'яса 2). Виробництво готових кормів для домашніх тварин 3). Виробництво м'ясних продуктів 4). Виробництво готової їжі та страв	1). Забезпечення безкомпромісно високої якості м'яса 2). Використання найновітнішого німецького обладнання BANSS та потужних ліній забою 3) Встановлення передового німецького обладнання та використання шокового заморожування 4). Пропозиція імпортного м'яса та дотримання міжнародних стандартів безпеки харчових продуктів FSSC 22000

Продовження таблиці 2.4

ПРАТ «ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ»	76005, м. Івано-Франківськ, вул. Петлюри, 10	1). Виробництво м'яса 2). Роздрібна торгівля м'ясом та м'ясними продуктами в спеціалізованих магазинах 3). Ресторани, надання послуг харчування	1). Акції для роздрібних та оптових покупців, що збільшують конкурентоспроможність 2). Високомотивований колектив як ключовий фактор успіху 3). Пропозиція свіжого, охолодженого та замороженого м'яса 4). Суворий контроль кожного етапу м'ясопереробки 5). Забезпечення європейських умов роботи для працівників
ТОВ «АСВІН»	07400, Київська обл., м. Бровари, вул. Короленка, 68б, к. 60	1). Виробництво м'яса 2). Оптова торгівля живими тваринами 3). Розведення свиней 4). Виробництво м'ясних продуктів 5). Оптова торгівля м'ясом та м'ясними продуктами	1). Активне впровадження сучасних технологій у виробництві м'яса та його переробці 2). Орієнтованість на потреби споживачів через широкий вибір продукції та високі стандарти якості 3). Виготовлення якісної яловичини (різні категорії: I, II, IV) та свинини

На основі аналізу конкурентів ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» можна зробити наступні висновки. ТОВ «ЄВРО-КОМЕРС» славиться своєю непохитною репутацією у високому стандарті якості м'яса та використанням передового обладнання німецького виробництва. Застосування шокового заморожування та можливість придбання імпортного м'яса підтримують високі міжнародні стандарти безпеки харчових продуктів. ПРАТ «ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ» відрізняється акційною стратегією, спрямованою на задоволення потреб роздрібних та оптових клієнтів, а також визначається високо мотивованим колективом. Систематичний контроль якості на кожному етапі переробки та забезпечення європейських стандартів умов праці працівників надають компанії конкурентну перевагу. ТОВ «АСВІН» активно впроваджує сучасні технології, орієнтується на потреби споживачів. Виробництво якісної яловичини та свинини ставлять компанію в ряди

конкурентоспроможних учасників ринку. Збільшення популярності досягається завдяки високим стандартам якості та різноманіттю продукції. Загалом, конкуренти відрізняються своїми стратегіями, проте кожен з них має свої унікальні переваги, які визначають їхню конкурентоспроможність на ринку м'ясопереробних продуктів.

Таблиця 2.5

Основні споживачі продукції ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат»

Назва споживача та його адреса	Вид продукції	Частка в загальному обсязі, %	Наявність конкурентів у споживача
ТОВ «СІЛЬПО»	ТМ «Ранчо» Ковбаса варена «Смачна»	2,3%	Ковбаса «Глобинська» варена
	ТМ «Ранчо» Сосиски «Смачні зі скоринкою»	1,15%	Сосиски «Ратибор II» «Молочні»
	ТМ «Ранчо» Ковбаса ніжна з яловичиною (великий батон)	0,68%	Ковбаса «Лавка традицій» з яловичини
ТОВ «АШАН УКРАЇНА ГІПЕРМАРКЕТ»	ТМ «М'ясна Гільдія» Сосиски Молочні вищий ґатунок	3%	Сосиски Ятрань Молочні вищий сорт 395г
	ТМ «М'ясна Гільдія» Бастурма Фірмова сирокочена	1,5%	Бастурма Алан кавказька сирокочена вищий ґатунок
	ТМ «М'ясна Гільдія» Сосиски Троє поросят в/г 285г	8,46%	Сосиски Алан Малюк варені в/г
ТОВ «БІЛЛА МАРКЕТ»	ТМ «Gremio» Ковбаски Gremio de la Carne Міні салями Класичні сирокочені	2,17%	Упаковка кабаносов Дмитрук Cheese 80 г x 2 шт
	ТМ «Gremio» Ковбаса махан Mahan Gremio de la Carne 100 г	4,5%	Ковбаса Лавка традицій Смачні Справи Махан с/в, 100г
	ТМ «Gremio» Ковбаса Gremio de la Carne Fuet с/к в/г	16%	ТМ «Gremio» Ковбаса Gremio de la carne Fuet с/к в/г

На основі табл. 2.5 ми можемо зробити наступні висновки. Основні споживачі продукції ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» включають такі компанії як ТОВ «СІЛЬПО», ТОВ «АШАН УКРАЇНА ГІПЕРМАРКЕТ» та ТОВ «БІЛЛА МАРКЕТ».

Компанія ТОВ «СІЛЬПО» споживає продукцію, таку як ковбаса варена «Смачна», сосиски «Смачні зі скоринкою» та ковбаса ніжна з яловичиною. Доля цього споживача в загальному обсязі становить 2,3%, 1,15% та 0,68% відповідно.

ТОВ «АШАН УКРАЇНА ГІПЕРМАРКЕТ» споживає продукцію ТМ «М'ясна Гільдія», зокрема сосиски молочні вищого гатунку, бастурму фірмову сирокочену та сосиски «Троє поросят». Цей споживач складає 3%, 1,5% та 8,46% відповідно від загального обсягу.

ТОВ «БІЛЛА МАРКЕТ» використовує продукцію ТМ «Gremio», таку як міні салямі класичні сирокочені, ковбаса махан Mahan Gremio de la Carne та Fuet с/к в/г. Доля цього споживача становить 2,17%, 4,5% та 16% відповідно.

Наявність конкурентів у споживачів вказана у вигляді альтернативних продуктів, які кожен споживач обирає. Наприклад, ТОВ «СІЛЬПО» обирає ковбасу «Глобинська» варену та сосиски «Ратибор II» «Молочні» як конкурентів для вибраних продуктів. Такий аналіз конкурентів допомагає розуміти динаміку ринку та вибір споживачів.

Таблиця 2.6

Основні постачальники сировини, продукції, матеріалів, комплектуючих

Назва постачальника та його адреса	Вид продукції чи послуг	Частка в загальному обсязі, %	Наявність альтернативних постачальників
ТОВ «АНДРУШІВСЬКИЙ МАСЛОСИРЗАВОД» Адреса: Лисенка вул. 10, Андрушівка, Житомирська, 13400	Картонні коробки	67%	ТОВ «Агроспецпак» Адреса: Київ, проспект Берестейський, 65, Київ, Україна
ТОВ «НІКА ФАРМ»	Поросята, 3-х	32%	Приміські ферми

Адреса: Україна, місто Київ, вул. Бережанська	породний гібрид		
---	-----------------	--	--

Продовження табл. 2.6

ТОВ «АФ «КИЇВСЬКА» Адреса: Україна, Київська обл., Бучанський р-н, село Маковище, вул. Жовтнева	Велика рогата худоба	44%	ПП «ГАЛЕКС-АГРО»
--	----------------------	-----	------------------

З табл. 2.6 видно, що основні постачальники сировини, продукції, матеріалів, та комплектуючих для ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» є ТОВ «АНДРУШІВСЬКИЙ МАСЛОСИРЗАВОД», ТОВ «НІКА ФАРМ», та ТОВ «АФ «КИЇВСЬКА». Звичайно, що це лише три з багатьох постачальників досліджуваного підприємства, але й на основі них ми можемо зробити певні висновки.

Головним постачальником картонних коробок є ТОВ «АНДРУШІВСЬКИЙ МАСЛОСИРЗАВОД» з часткою 67%, проте існує альтернативний постачальник – ТОВ «Агроспецпак». Щодо сировини у вигляді поросят, ТОВ «НІКА ФАРМ» забезпечує 32% потреб, при цьому можливість отримання сировини від приміських ферм є альтернативою. У випадку великої рогатої худоби, ТОВ «АФ «КИЇВСЬКА» є головним постачальником з часткою 44%, але існують альтернативи, такі як ПП «ГАЛЕКС-АГРО». Дивлячись на наявність альтернативних постачальників, компанія може регулювати свої постачання та уникнути можливих ризиків, пов'язаних з однією джерелом.

Оцінку впливу факторів безпосереднього оточення підприємства можна здійснити використовуючи наступну таблицю.

Таблиця 2.7

Оцінка впливу факторів безпосереднього оточення підприємства

Група факторів	Фактори	Оцінка спрямованості впливу фактору	Оцінка впливу факторів у балах	Загальна оцінка впливу факторів у балах
1	2	3	4	5=3*2
Споживачі	1. Стан і тенденції розвитку	+1	2	2
	2. Стан і тенденції попиту на товари підприємства	+1	3	3
	3. Ступінь мінливості потреб, вимог, смаків покупців	-1	2	-2
	4. Торгова сила покупців	+1	1	1
	5. Ступінь прихильності покупців до товарів підприємства	+1	2	2
Постачальники	1. Конкурентна сила постачальників	+1	1	1
	2. Ступінь привабливості постачальників	+1	1	1
	3. Доцільність договірної політики	+1	2	2
Конкуренти	1. Стан конкурентної боротьби в сфері діяльності підприємства	-1	2	-2
	2. Сила конкурентного тиску	-1	2	-2
	3. Кількість активних конкурентів	-1	3	-3

З аналізу табл. 2.7 можна зробити висновок про вплив факторів оточення на функціонування ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат».

Вплив споживачів: перспективи розвитку та позитивна оцінка від покупців створюють сприятливі умови для підприємства; наявність потенційно негативного чинника – мінливість вимог та смаків покупців.

Вплив постачальників: конкурентна сила та привабливість постачальників визначаються як слабкі позитивні чинники; доцільність договірної політики розглядається як позитивний аспект.

Вплив конкурентів: стан конкурентної боротьби, сила конкурентного тиску та кількість активних конкурентів взаємодіють, маючи помірний негативний вплив.

Впровадження стратегії зовнішньоекономічної діяльності компанії включає аналіз прогнозів для забезпечення контролю та управління процесом

функціонування підприємства на міжнародному ринку, прийняття ефективних рішень та визначення шляхів розвитку.

ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» під ТМ «Gremio de la Carne» експортує продукцію до країн Близького Сходу, Перської затоки, Північної Африки, Південно-Східної Азії та СНД, постійно розширюючи географію продажів. Підприємство має сертифікати якості, які допомогли їй вийти на нові ринки збуту. Сертифікат Халяль є гарантією якості у відповідності до принципів Халяль, що визначені ісламськими харчовими стандартами, які описані в Корані та Сунні. Підприємство отримало міжнародне визнання за високу якість контролю над харчовою безпекою за стандартом ISO 22000:2005, що підкреслює його економічну та ефективну систему контролю.

ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» використовує різні механізми реалізації зовнішньоекономічної діяльності для розширення свого впливу на міжнародному ринку. Оскільки підприємство зацікавлене у вивезенні своєї продукції за кордон, експорт товарів – найголовніший його механізм. Установлення контрактів і угод із зарубіжними партнерами, дистриб'юторами та роздрібними мережами є ключовим етапом для здійснення ефективного розподілу продукції та відіграє значущу роль у зовнішньоекономічній діяльності м'ясокомбінату. Отримання міжнародних сертифікатів якості, таких як ISO 22000:2005, підвищує довіру споживачів іноземних ринків до продукції м'ясокомбінату, тому компанія також активно працює над цим питанням. Ще один механізм – розробка індивідуальних стратегій для різних ринків. Врахування особливостей культур, смакових уподобань та законодавства різних країн при розробці продуктів та маркетингових стратегій – основа зовнішньоекономічної політики підприємства. Хоч продукція, як правило, експортується стандартизована, при розробці нових рецептів обов'язково враховуються вподобання цільової аудиторії бізнесу. Проте варто зазначити, що все-таки відбулась диверсифікація продуктової лінійки, були розроблені унікальні продукти, які враховують специфічні потреби різних регіонів та країн, в які компанія експортує товари.

Також ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» використовує технології e-commerce: встановив онлайн-платформи та електронні системи для замовлення та постачання продукції за кордон. ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» бере участь у міжнародних виставках та ярмарках. Демонстрування своєї продукції на міжнародних заходах забезпечує зв'язок з потенційними клієнтами та партнерами.

ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» активно застосовує інноваційні технології: впроваджує передові технології виробництва для підвищення якості продукції та підвищення конкурентоспроможності на міжнародному ринку.

На підприємстві було реалізовано організаційно-управлінські заходи у зовнішньоекономічній діяльності, що передбачали впровадження систематичних дій з метою ефективного управління та контролю над процесами. Основні аспекти реалізації включають:

1. Створення ефективної системи контролю:

- Було визначено чіткі механізми моніторингу та аналізу проведених зовнішньоекономічних операцій;
- Були впроваджені інструменти для вчасного виявлення та вирішення можливих проблем.

2. Розробка стратегій розвитку:

- Здійснювались дослідження ринків та аналіз конкурентоспроможності з метою визначення оптимальних напрямків розвитку;
- Було визначено та реалізовано стратегічні цілі для підвищення результативності зовнішньоекономічної діяльності.

3. Побудова ефективної комунікації:

- Забезпечено чітку інформаційну взаємодію між різними підрозділами компанії та зовнішніми партнерами;
- Встановлено систему обміну інформацією для оперативного реагування на зміни на ринках.

4. Оптимізація логістичних процесів:

- Розроблено та впроваджено ефективні системи управління логістикою для забезпечення швидкого та надійного постачання продукції.

5. Кадровий потенціал:

- Здійснено заходи з підвищення кваліфікації персоналу, особливо тих, які відповідають за зовнішньоекономічні відносини та логістику;
- Розроблено мотиваційні програми для підтримки високої ефективності працівників.

6. Інноваційні рішення:

- Впроваджено сучасні технології та інновації в процеси виробництва та зовнішньоекономічної діяльності.

7. Вивчення правового середовища:

- Постійно відслідковувалися та аналізувалися зміни у законодавстві, що регулює зовнішньоекономічну діяльність.

Ці заходи були спрямовані на покращення управлінської ефективності та успішної реалізації стратегії зовнішньоекономічної діяльності м'ясокомбінату.

Таблиця 2.8

Оцінка ефективності експортних операцій ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат»

Показник	Оцінка ефективності
Обсяг експорту	Збільшення обсягу експорту свідчить про успішну реалізацію на зовнішніх ринках та популярність продукції, однак із повномасштабною війною даний показник у 2022-му році є меншим, ніж у 2021-му.
Географія експорту	Розширення географії експорту свідчить про диверсифікацію ринків та ризикований підхід підприємства.
Вартість укладених контрактів та угод	Значна вартість укладених контрактів свідчить про високий попит на продукцію та високі ціни на ринках.
Рівень задоволеності клієнтів	Задоволеність клієнтів є на високому рівні.
Отримані міжнародні сертифікати якості	Наявність міжнародних сертифікатів підтверджує відповідність стандартам та підвищує довіру до продукції.
Використання інноваційних технологій	Застосування сучасних технологій може підвищити якість та конкурентоспроможність продукції на світовому ринку.
Співпраця з міжнародними партнерами	Ефективна співпраця та укладення стратегічних партнерств розвиває та розширює вплив на міжнародних ринках збуту.

Продовження табл. 2.8

Результативність організаційно-управлінських заходів	Здійснення успішних заходів управління та контролю свідчить про високу ефективність зовнішньоекономічної діяльності.
--	--

Аналіз ключових показників свідчить про позитивний тренд у зовнішньоекономічній діяльності підприємства. Збільшення обсягу експорту вказує на успішну реалізацію на міжнародних ринках, хоча варто зауважити, що у 2022 році обсяг експорту є меншим, що може бути пов'язано з обстановкою повномасштабної війни. Розширення географії експорту свідчить про диверсифікацію ринків та підхід компанії, що спрямований на ризик.

Значна вартість укладених контрактів свідчить про високий попит на продукцію та успішне встановлення цін на ринках. Задоволеність клієнтів залишається на високому рівні, а міжнародні сертифікати якості підтверджують відповідність стандартам та підвищують довіру до продукції.

Застосування інноваційних технологій сприяє підвищенню якості та конкурентоспроможності продукції на світовому ринку. Ефективна співпраця та укладення стратегічних партнерств допомагають розвивати та розширювати вплив на міжнародних ринках збуту. Загалом, результативність організаційно-управлінських заходів свідчить про високу ефективність зовнішньоекономічної діяльності компанії, сприяючи її успішному розвитку та конкурентоспроможності.

2.2. Фінансовий аналіз діяльності підприємства та плив військових дій на фінансові показники та економічну стійкість ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат»

Дослідження фінансового стану та операційної діяльності компанії допомогло нам визначити рівень використання власних та позикових ресурсів для виробництва, обсяг матеріалів, необхідних для виробництва, а також рівень ліквідності ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат».

Таблиця 2.9

Показники виробничого потенціалу ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» у
2020–2022 роках

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
				+/-	%
Статутний капітал, тис. грн	6437,0	6437,0	6437,0	0,0	0,0
Власний капітал, тис. грн	17528,0	364390,0	411295,0	393767,0	2244,5
Позиковий капітал, тис. грн	486298,0	690239,0	746203,0	259905,0	53,4
Основні засоби:					
– залишкова вартість тис. грн	155342,0	613112,0	614526,0	459184,0	295,6
– первісна вартість, тис. грн	316853,0	1377180,0	1433924,0	1117071,0	352,6
– знос, тис. грн	161511,0	764068,0	819398,0	657887,0	407,33
Виробничі запаси, тис. грн	48269,0	34604,0	87075,0	38806	80,4
Незавершене виробництво, тис. грн	10988,0	11364,0	8800,0	-2188	-19,9
Готова продукція, тис. грн	12929,0	11577,0	8836,0	-4093	-31,7
Грошові кошти, тис. грн	884,0	3516,0	5743,0	4859	549,7
Середньооблікова чисельність штатних працівників, осіб	1628	1796	1737	109	6,7

Шляхом аналізу даних, представлених у табл. 2.9, можна помітити, що статутний капітал ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» залишився незмінним у 2022 році порівняно з 2020 роком, склавши 6437,0 тис. грн. У той же час розмір власного капіталу підприємства зріс на 393767,0 тис. грн, або у 23,5 рази в порівнянні з базовим періодом, що викликано раптовим зростанням нерозподіленого прибутку. Щодо позикового капіталу, з наданих даних видно, що його розмір збільшився з 486298,0 тис. грн у 2020 році до 746203,0 тис. грн у 2022 році, що становить 53,4% зростання.

Аналізуючи стан основних засобів підприємства, слід зазначити, що їх залишкова вартість у 2022 році склала 614526,0 тис. грн, що в 4,0 рази перевищує базовий рік. Це може бути результатом ефективного управління життєвим циклом активів, такого як технічне обслуговування, модернізація та реконструкція, що дозволяють подовжувати термін служби основних засобів.

Для оцінки ефективності діяльності, досягнення прибутку та розробки стратегічних та тактичних планів ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» необхідно провести аналіз основних фінансово-економічних показників

підприємства. Таким чином, на основі фактичних даних про економічні процеси в ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» було проведено фінансовий аналіз діяльності підприємства за останні роки.

Таблиця 2.10

Динаміка показників формування фінансових результатів
підприємства, тис. грн.

Показники	Роки			Відхилення 2020 р. до 2022 р.	
	2020	2021	2022	+/-	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1423130	1704746	1555229	132099	9,28
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	1047812	1200794	996711	-51101	-4,88
Валовий прибуток (збиток)	375318	503952	558518	183200	48,81
Інші операційні доходи	1744	18189	12313	10569	у 6,1 р.
Адміністративні витрати	-36 706	-43288	-48252	-11546	31,46
Витрати на збут	-268124	-371270	-367660	-99536	37,12
Інші операційні витрати	-7961	-10765	-15965	-8004	100,54
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	64271	96818	138954	74683	116,20
Інші фінансові доходи	0	2718	0	0	х
Інші доходи	176	294	3679	3503	у 19,9 р.
Фінансові витрати	-51839	-58763	-81229	-29390	56,69
Інші витрати	-2806	-3708	-4149	-1343	47,86
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток)	9802	37359	57255	47453	у 4,84 р.
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2357	7074	15605	13248	у 5,6 р.
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)	7445	30285	41650	34205	у 4,6 р.

Аналіз даних з табл. 2.10 показує нам динаміку показників формування фінансових результатів ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» протягом трьох років та дозволяє виявити основні тенденції, оцінити фінансове становище підприємства.

Чистий дохід від реалізації продукції показав позитивну динаміку, збільшившись на 9,28% або 132099 тис. грн. Проте, зменшення собівартості реалізованої продукції на 4,88%, або на 51101 тис. грн., може свідчити про певні виклики у керуванні виробничими витратами.

Зростання валового прибутку підприємства на 48,81% свідчить про позитивну тенденцію у підвищенні маржинальності продукції. Збільшення інших операційних доходів на 606,02% свідчить про успішне управління додатковими джерелами прибутку.

Проте, потрібно врахувати зростання адміністративних та витрат на збут, що може вплинути на ефективність управління. Збільшення фінансового результату від операційної діяльності на 116,20% свідчить про успішну операційну діяльність. Незважаючи на зростання фінансового результату до оподаткування на 484,12%, слід врахувати збільшення витрат з податку на прибуток, яке склало 562,07%.

Загалом, чистий фінансовий результат показав значне зростання на 459,44%, що свідчить про успішну фінансову діяльність підприємства «Житомирський м'ясокомбінат» протягом аналізованого періоду.

Таблиця 2.11

Склад та структура операційних витрат ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат»

№ з/п	Показники	Роки						Відхилення 2020 р. до 2022 р.	
		2020		2021		2022		+/-	%
		тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%		
1	Матеріальні затрати	1189621	87,56	1410803	86,52	1138810	84,15	-50811	-4,27
2	Витрати на оплату праці	107720	7,93	140505	8,62	108187	7,99	467	0,43
3	Відрахування на соціальні заходи	22580	1,66	29112	1,79	30639	2,26	8059	35,69
4	Амортизація	30696	2,26	39352	2,41	59738	4,41	29042	94,61
5	Інші операційні витрати	7961	0,59	10765	0,66	15965	1,18	8004	100,54
	Разом	1358578	100	1630537	100	1353339	100	-5239	-0,39

Аналізуючи склад і структуру операційних витрат ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» за період з 2020 по 2022 рік, можна зазначити, що матеріальні затрати зменшилися на 4,27% у порівнянні з 2020 роком, складаючи 1138810 тис. грн у 2022 році. Це свідчить про оптимізацію процесів закупівлі та

ефективне використання матеріалів. Витрати на оплату праці зросли на 0,43%, досягнувши 108187 тис. грн у 2022 році. Це наслідок збільшення кількості працівників та підвищення заробітної плати загалом. Відрахування на соціальні заходи збільшилися на 35,69%, досягнувши 30639 тис. грн у 2022 році.

Амортизаційні витрати значно збільшилися на 94,61%, досягнувши 59738 тис. грн у 2022 році. Це є результатом інвестиційної активності компанії та впровадження нових технологій. Інші операційні витрати зросли на 100,54%, досягнувши 15965 тис. грн у 2022 році, дана ситуація була викликана різноманітністю додаткових витрат, таких як реклама, послуги з комунікацій. Не зважаючи на зростання окремих видів витрат, загальна сума операційних витрат зменшилася на 0,39% у порівнянні з 2020 роком, складаючи 1353339 тис. грн у 2022 році. Це свідчить про ефективне управління ресурсами компанії та підтримку стабільності її фінансового стану.

Таблиця 2.12

Аналіз рентабельності підприємства

№ з/п	Показники	Од. виміру	Роки			Відхилення 2020 р. від 2022 р., +/-
			2020	2021	2022	
1.	Рентабельність продукції (товарів, робіт, послуг)	%	36,56	36,83	36,67	0,11
2.	Рентабельність операційної діяльності	%	0,00	3,11	3,03	3,03
3.	Адміністративні витрати на 1 грн собівартості реалізованої продукції	грн	0,04	0,04	0,04	0,00
4.	Коефіцієнт окупності власного капіталу	x	0,02	0,01	0,00	-0,02

Проаналізувавши табл. 2.12, ми бачимо, що рентабельність продукції за роки 2020 – 2022 майже стабільна, з невеликим зростанням у 2021 році і невеликим зменшенням у 2022 році, що свідчить про зберігання високого рівня ефективності у виробництві продукції на ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат». Рентабельність операційної діяльності також показує певне покращення, зростаючи з майже 0% у 2020 році до 3,03% у 2022 році. Це свідчить про те, що підприємство покращує свою ефективність у використанні ресурсів та операційних процесах.

Адміністративні витрати залишаються стабільними протягом трьох років, що показує наслідки ефективного управління адміністративними витратами на підприємстві. Проте, коефіцієнт окупності власного капіталу зменшується з 0,02 у 2020 році до 0 у 2022 році, що вказує на те, що підприємство не забезпечує достатньо високого рівня прибутковості для власного капіталу.

Отже, загалом, підприємство демонструє стабільність у рентабельності продукції та покращення у рентабельності операційної діяльності, але водночас існує потреба у збільшенні окупності власного капіталу для підтримання стабільного фінансового стану.

Таблиця 2.13

Показники ліквідності ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат»
у 2020–2022 роках

Показники	Нормативне значення	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення 2022 р. до 2020 р., +/-
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	0,036	0,021	0,022	0,014
Коефіцієнт швидкої ліквідності	>0,8	2,418	2,134	2,156	-0,262
Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	>2	2,691	2,296	2,322	-0,369
Частка оборотних активів у загальній сумі активів, %	за планом	77,309	79,409	79,343	2,034
Частка виробничих запасів в оборотних активах, %	>5	10,168	7,078	7,183	-2,985

Аналізуючи фінансовий стан ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» у 2022 році, виявлено, що коефіцієнт абсолютної ліквідності склав лише 0,022, тоді як нормативне значення цього показника становить 0,2. Це свідчить про те, що підприємству складно негайно погасити свої поточні зобов'язання за рахунок грошових коштів та короткострокових фінансових вкладень.

У той же час, коефіцієнт швидкої ліквідності у 2022 році становив 2,156, що вище від мінімального нормативу 0,80. Це означає, що підприємство має достатні платіжні можливості для погашення зобов'язань за рахунок своїх оборотних активів. Загальний поточний коефіцієнт ліквідності скоротився на

0,369 пункту, але все ж становив у 2022 році 2,322, що перевищує нормативне значення більше 2.

Частка оборотних активів у загальній сумі активів підприємства склала 79,343%, що на 2,034 пункти менше, ніж у базовому періоді. Частка виробничих запасів у оборотних активах у 2022 році становила 7,183%, що перевищує нормативне значення для цього показника, але сприяє стабільності виробництва м'ясних виробів та підвищує рівень платоспроможності підприємства за поточними зобов'язаннями.

Загалом, фінансові показники свідчать про прибутковість підприємства при значній матеріаломісткості, а також про зростання обсягів господарської діяльності та реалізації продукції у 2022 році. Дане зростання обумовлене збільшенням замовлень від споживачів.

2.3. Умови праці та соціально-психологічний клімат компанії в умовах війни

Забезпечення безпеки та охорона праці є необхідними складовими ефективного функціонування ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат». Гарантування безпеки та здоров'я працівників відіграє ключову роль у забезпеченні стабільності та результативності підприємства. Ми провели аналіз основних аспектів системи охорони праці на ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат», розглядаючи їхній вплив на робоче оточення та благополуччя понад 1500 працівників підприємства.

Компанія активно дотримується всіх необхідних вимог щодо безпеки праці. Це включає проведення регулярних інструктажів з питань безпеки, навчання персоналу правилам використання обладнання та заходам безпеки на робочому місці. Товариство акцентує увагу на запобіганні травматичних ситуацій на робочому місці, а саме: використання захисного обладнання, впровадження безпечних робочих процедур та систематичний контроль їх дотримання. «Житомирський м'ясокомбінат» враховує аспекти ергономіки на

робочих місцях з метою зменшення ризику травм або професійних захворювань, що можуть виникнути внаслідок некоректного розташування обладнання чи незручних умов праці. Крім того, компанія забезпечує доступ до медичної допомоги та проводить регулярні медичні огляди для вчасного виявлення можливих проблем зі здоров'ям, пов'язаних із робочими умовами.

Окрім фізичної безпеки, на ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» приділяється значна увага психологічній підтримці працівників, а саме консультації з психологом та програми допомоги в управлінні стресом. Підприємство дотримується беззаперечних правил щодо пожежної безпеки та проводить регулярні навчальні пожежні тренування для персоналу.

З метою підвищення уваги до питань безпеки та усвідомлення ризиків, ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» ініціює та проводить навчальні семінари та тренінги з охорони праці для свого персоналу.

Вжиті заходи та політика безпеки на робочому місці належним чином враховують потреби та добробут працівників, сприяючи створенню безпечного та ергономічного робочого середовища. Особлива увага приділяється попередженню травматичних ситуацій через впровадження захисного обладнання та встановлення безпечних процедур роботи. Також враховуються ергономічні аспекти робочих місць для зниження ризиків травм та професійних захворювань. Забезпечується доступ до медичної допомоги та регулярні медичні огляди. Проведення навчальних семінарів та тренінгів додатково сприяє підвищенню усвідомленості персоналу щодо питань охорони праці. Загалом, впроваджені заходи свідчать про відданість підприємства забезпеченню безпеки та добробуту свого колективу, сприяючи поліпшенню робочих умов та підвищенню загального рівня безпеки на роботі.

Розглядаючи питання соціально-психологічного клімату, ми старалися провести аналіз соціально-психологічного клімату компанії у мирні часи та зіставити його з періодом початку повномасштабного вторгнення на територію України з боку агресора.

Перед початком повномасштабного вторгнення на підприємстві панувала атмосфера відносного спокою та стабільності. Професійна діяльність працівників ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» перед війною була спрямована на досягнення виробничих цілей, уникаючи відволікань на інші проблеми. Колектив компанії акцентував увагу на досягненні бізнес-цілей, розвитку та підвищенні продуктивності. Комунікація відзначалася відкритістю та ефективністю, а позитивна корпоративна культура сприяла дружній атмосфері, взаємопідтримці та співпраці між колегами. Процеси виробництва залишалися стабільними, а працівники відчували впевненість у збереженні робочих місць та стабільному доході.

Однак після 24-го лютого 2022 року ситуація кардинально змінилася. Загальний стан психологічної безпеки на ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» погіршився через масштабність воєнного конфлікту. Працівники почали відчувати тривогу та страх щодо власної та своїх близьких безпеки. У зв'язку з цим ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» було вимушено адаптуватися до нових умов, переглядаючи стратегії та пріоритети. Політика підприємства змінила свій напрямок, не спрямовуючись вже на досягнення бізнес-цілей, а на надання допомоги захисникам та виконання мінімальних робочих планів. Економічна та соціальна нестабільність викликала невизначеність щодо майбутнього підприємства, що призвело до стресу серед працівників. Зростання напруженості через поширений страх призвело до збільшення конфліктів на робочому місці та загострення міжособистісних відносин. З урахуванням збільшеної напруженості та стресу стало важливим забезпечення психологічної підтримки для працівників.

Отже, під час воєнного конфлікту стала надзвичайно важливою підтримка психологічного комфорту та здоров'я персоналу. Крім того, виявилася необхідність у гнучкості та адаптивності управлінського підходу для успішного функціонування підприємства в умовах невизначеності та змін.

РОЗДІЛ 3. РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ ЖИТОМИРЩИНИ ПІД ЧАС ТА ПІСЛЯ ВІЙНИ

3.1. Новаторські методи ведення бізнесу під час кризових умов та виходу на зовнішні ринки

Головною метою антикризового управління підприємством у воєнний період є зменшення негативних економічних та соціальних наслідків війни для діяльності підприємства. Криза під час війни відзначається гострою нестачею часу для реагування та обмеженими термінами вирішення проблем. У цих умовах ключовим завданням антикризового управління є швидке та безризикове прийняття рішень, що дозволяє досягти бажаних результатів з мінімальними додатковими зусиллями та мінімальними негативними наслідками.

На початок війни таким бажаним результатом є забезпечення безперебійної роботи підприємства та виживання, з плином часу війни – це адаптація та налагодження функціонування підприємства в умовах війни [13, с. 4].

Одним із найважливіших принципів антикризового управління підприємством під час воєнних дій є терміновість реагування. Воєнні конфлікти створюють ситуацію, в якій кожен день може змінити обставини, і підприємства повинні мати здатність швидко адаптуватися до нових викликів. Основна проблема, з якою стикаються великі підприємства, полягає в тому, що з розширенням масштабів діяльності вони втрачають гнучкість і стають повільними у прийнятті рішень через численні бюрократичні процедури, такі як погодження, регламенти та інструкції. Це може мати катастрофічні наслідки в умовах війни, де час є критичним ресурсом.

Для підвищення швидкості прийняття антикризових рішень, необхідно впроваджувати новаторські методи, проілюстровані в таблиці нижче.

Таблиця 3.1

Новаторські методи антикризового управління підприємством

№	Метод	Характеристика
1.	Скорочення рівнів управління	Зменшення кількості управлінських рівнів для прискорення процесу прийняття рішень.
2.	Ліміт на погодження рішень	Встановлення обмежень на погодження рішень для оперативного реагування на локальні проблеми.
3.	Децентралізація управління	Передача повноважень на місця для швидкого реагування та адаптації до змін у конкретних регіонах.

Впровадження цих методів є необхідним для забезпечення оперативності та гнучкості в умовах, коли підприємства стикаються з серйозними викликами, спричиненими війною. Відсутність швидкого реагування може призвести до значних фінансових втрат і втрати конкурентоспроможності на ринку.

Приклади застосування новаторських методів:

- 1) Підприємства, що займаються сільським господарством, знаходяться в найгірших умовах через прив'язаність до конкретної території. Наприклад, багато працівників мобілізовані або пішли в тероборону, а поставки пального, яке імпортувалося з Росії та Білорусі, були припинені. Впровадження децентралізації та ліміту на погодження рішень дозволило б аграріям швидше приймати рішення щодо альтернативних джерел постачання та організації робіт в умовах дефіциту ресурсів.

Новаторські методи, які застосовуються в сільському господарстві під час війни:

- децентралізація управління – впровадження децентралізованого підходу, що дозволяє місцевим керівникам приймати оперативні рішення без необхідності узгодження з вищим керівництвом;
- обмеження на погодження рішень – встановлення ліміту на погодження рішень, що дозволяє швидше реагувати на зміну ситуації та приймати рішення на місцях;

- альтернативні джерела постачання – розробка та впровадження альтернативних джерел постачання пального та інших необхідних ресурсів для підтримки безперебійної роботи;
 - організація робіт в умовах дефіциту ресурсів – розробка нових стратегій та оптимізація процесів для ефективної організації робіт з обмеженими ресурсами.
- 2) ІТ-галузь продемонструвала високу стійкість завдяки досвіду карантину та готовності до швидких змін. Релокація ключових співробітників до більш безпечних регіонів та країн, а також організація віддаленої роботи дозволили зберегти ефективність роботи. Впровадження децентралізованого прийняття рішень на місцях допомогло оперативно вирішувати локальні проблеми і підтримувати безперервність бізнес-процесів.

Тож, можемо винести такі інноваційні стратегії в управлінні ІТ-галуззю під час кризи:

- релокація та гнучка організація робочого простору – активна релокація ключових кадрів до безпечних регіонів та країн дозволила зберегти ефективність роботи та знизити ризики для співробітників; гнучка організація робочого простору, включаючи роботу з віддалених локацій, дозволила зберігати комунікацію та співпрацю на високому рівні;
- децентралізоване управління та швидке прийняття рішень – впровадження системи децентралізованого прийняття рішень дозволило оперативно реагувати на локальні проблеми та швидко адаптуватися до змін у середовищі;
- використання досвіду карантину – ІТ-галузь використовувала накопичений досвід управління кризовими ситуаціями під час карантину, щоб підготуватися до викликів військового конфлікту. А саме: організація роботи з віддалених локацій, розробка планів та стратегій моніторингу та реагування на непередбачувані події.

- 3) Металургійний сектор України також постраждав від війни через залежність від експорту продукції морем. Більшість металургійних підприємств розташовані у південно-східній частині країни, де тривають активні бойові дії. Зокрема, компанія «Метінвест» втратила свої підприємства в Маріуполі, а Запорізькі підприємства перебувають у режимі гарячої або тимчасової консервації.

Адаптація до нових умов включає:

- диверсифікацію логістичних маршрутів – використання альтернативних шляхів для експорту продукції, таких як залізничні перевезення через західні кордони;
 - розробку нових стратегій – запровадження програм збереження виробничих потужностей та підтримки працівників;
 - підтримку виробничих процесів – забезпечення стабільної роботи гірничозбагачувальних комбінатів та інших підприємств, виплата зарплат працівникам, що допомагає зберегти кадри та підтримувати соціальну стабільність.
- 4) Логістичний ринок зазнав значних втрат через руйнування інфраструктури та переміщення населення. Компанія «Нова пошта» повідомила про значне зниження обсягів доставки в перший тиждень війни. Масові переміщення співробітників та клієнтів, а також зміна пріоритетів споживачів призвели до падіння попиту на послуги доставки.

Для відновлення логістичних послуг застосовуються такі новаторські методи:

- розробка нових маршрутів – побудова альтернативних логістичних маршрутів, щоб уникнути небезпечних зон та зруйнованих шляхів;
- впровадження системи моніторингу – використання технологій для онлайн відстеження ситуації на дорогах та планування безпечних маршрутів;
- забезпечення безпеки – організація перевезень з урахуванням комендантської години та мінімізація ризиків для водіїв.

Тож, впровадження новаторських методів управління є необхідним для забезпечення оперативності та гнучкості підприємств під час війни. Відсутність швидкого реагування може призвести до значних фінансових втрат і втрати конкурентоспроможності. У сільському господарстві децентралізація управління дозволяє місцевим керівникам приймати оперативні рішення, а впровадження альтернативних джерел постачання та оптимізація процесів дозволяють ефективно працювати в умовах дефіциту ресурсів. В ІТ-галузі релокація ключових кадрів до безпечних регіонів та організація віддаленої роботи допомагають зберегти ефективність. Децентралізація управління та використання досвіду карантину дозволяють швидко адаптуватися до змін. Металургійний сектор використовує диверсифікацію логістики, альтернативні маршрути експорту та програми збереження виробничих потужностей для підтримки стабільності. Логістичний ринок впроваджує нові маршрути доставки, моніторинг та безпеку для зменшення впливу війни на бізнес. Таким чином, застосування новаторських методів підвищує стійкість підприємств до зовнішніх викликів та допомагає зберегти конкурентоспроможність на ринку.

3.2. Ефективність заходів державної підтримки та стимулювання бізнесу в умовах військових дій

Багато досліджень, спрямованих на створення політики та установ держави для підтримки інноваційного розвитку та реструктуризації промисловості, підтверджують, що успішність впровадження методів та заходів, випробуваних в країнах, таких як Іспанія, Південна Корея, Китай та Японія, та досягнення запланованих цілей залежить від ефективності управління державою [15, с. 8]. Успішне впровадження інноваційних методів та стратегій розвитку промисловості в країнах, що зазначені, є результатом не лише наявності відповідного правового та політичного фреймворку, але й ефективного управління на рівні держави. Виявлення і розробка інноваційних методів не завжди веде до їх успішного впровадження, якщо відсутня адекватна система управління, яка б забезпечила координацію дій різних відомств, виконання

стратегічних завдань та ефективний моніторинг та оцінку результатів. Тому, підтримка інновацій вимагає не лише розробки новаторських ідей, але й створення сприятливих умов для їх успішного впровадження та розвитку.

Таблиця 3.2

Цілі стратегічної державної підтримки промисловості в умовах війни

№	Ціль	Характеристика
1.	Забезпечення стабільності виробництва та постачання товарів і послуг	Гарантування необхідного рівня виробництва для задоволення потреб Збройних Сил України, населення та економіки країни під час війни.
2.	Відновлення та розвиток виробничих потужностей, створення робочих місць	Підтримка економічної стійкості через відновлення та розвиток інфраструктури та створення нових робочих місць.
3.	Модернізація промислового сектору та підвищення його конкурентоспроможності	Сприяння розвитку промисловості шляхом впровадження сучасних технологій та підвищення його конкурентоспроможності.

Аналіз стратегічних цілей державної підтримки промисловості в умовах війни в контексті України розкриває ключові шляхи, які сприятимуть стійкості та розвитку країни в умовах військового конфлікту.

Забезпечення стабільності виробництва і постачання товарів і послуг є критичним у військовий період, оскільки воно дозволяє забезпечити необхідні ресурси для військових операцій, а також для задоволення потреб населення. Дана стабільність забезпечується шляхом підтримки і розвитку ключових галузей економіки, таких як виробництво продовольства, медичного обладнання та інших необхідних товарів.

Відновлення та розвиток виробничих потужностей і створення нових робочих місць не лише сприятиме економічному оживленню, але й дозволить зміцнити соціальну стабільність країни. Особливо важливо впровадити дану стратегію у зоні конфлікту, де існує велика кількість внутрішньо переміщених осіб і потреба у стабільності і зайнятості.

Модернізація промислового сектору та підвищення його конкурентоспроможності є ключовим для забезпечення тривалого економічного розвитку. Модернізація допоможе Україні залучити інвестиції,

підвищити якість продукції та послуг, а також збільшити експортний потенціал, що стане важливим ресурсом для відновлення економіки після закінчення конфлікту.

Отже, ці стратегічні напрями допоможуть Україні зберегти стійкість та розвиватися в умовах війни, а також покращити її позиції для майбутнього економічного зростання.

Таблиця 3.3

Завдання державної підтримки промисловості в умовах війни

№	Завдання	Характеристика
1.	Фінансова допомога підприємствам, постраждалим від війни	Надання фінансової підтримки для відновлення діяльності підприємств та компенсації збитків.
2.	Стимулювання інвестицій у промисловість	Залучення інвестицій для підтримки розвитку та модернізації промислового сектору.
3.	Забезпечення доступу до сировини, матеріалів та обладнання	Гарантування постачання необхідних ресурсів для безперебійної роботи підприємств.
4.	Підтримка інноваційної діяльності	Сприяння розвитку та впровадженню новаторських технологій у промисловості.

Завдання державної підтримки промисловості в умовах війни, що продемонстровані в табл. 3.3, мають велике значення для України. Надання фінансової допомоги підприємствам, які постраждали внаслідок війни, допоможе їм відновити діяльність та зберегти робочі місця, що сприятиме стабілізації економіки та зменшенню соціальних напруг.

Залучення інвестицій у промисловість сприятиме модернізації підприємств та впровадженню новітніх технологій, що підвищить їхню конкурентоспроможність та допоможе забезпечити економічне відновлення.

Гарантування постачання необхідних ресурсів для виробництва дозволить підприємствам безперебійно працювати та забезпечити населення та армію необхідними товарами і послугами.

Підтримка інновацій сприятиме впровадженню нових технологій, що допоможе вирішувати різноманітні проблеми, з якими стикається країна в

умовах війни, а також підвищить її обороноздатність і сприятиме економічному розвитку.

Ще одним важливим інструментом підтримання українського бізнесу державне податкове стимулювання, яке виявилось особливо ефективним в умовах війни й допомогло бізнесу утриматися на плаву. Серед основних податкових заходів, які допомогли підтримати український бізнес у 2022 році варто виділити такі:

- звільнення від сплати ЄСВ ФОПів 1 та 2 групи;
- відтермінування сплати податків для підприємств, які перебувають у важких економічних умовах;
- можливість сплати ЄП у розмірі 2% від обороту для більшості підприємств;
- відтермінування або звільнення від сплати ЄСВ та штрафів;
- скасування акцизного збору на пальне, в подальшому зменшення податків на пальне та оборонні товари;
- скасування сплати екологічного податку та податку на землю;
- розроблення низки податкових пільг;
- розроблення ефективних рішень з податкового підтримання малого бізнесу [16, с. 8].

Якщо розглядати поточні дії держави в питанні підтримки вітчизняного бізнесу, то можна побачити наступні її введення. Кабінет Міністрів України прийняв рішення про зміни у процедурі надання компенсацій роботодавцям за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб. Відповідно до ухвалення Уряду, програма підтримки роботодавців буде продовжена на 2023 рік. Згідно з цим рішенням, держава виплачує роботодавцям компенсацію у розмірі мінімальної заробітної плати за кожного працевлаштованого серед внутрішньо переміщених осіб, що становить 6 700 гривень, протягом двох місяців.

Ця програма підтримки надає роботодавцям можливість отримати фінансову компенсацію за кожного працівника серед внутрішньо переміщених

осіб. Вона дозволяє підприємствам знизити фінансові витрати на найм працівників та забезпечує стабільність їхньої діяльності, надаючи надійність у плануванні роботи. Також дана програма виражає соціальну відповідальність бізнесу, допомагаючи внутрішньо переміщеним особам знаходити стабільні робочі місця в умовах конфлікту. Ця програма також сприяє соціальній стабільності та підтримці внутрішньо переміщених осіб, допомагаючи їм інтегруватися в нове оточення та забезпечуючи їхню економічну самостійність.

Міністерство економіки України вже з початку війни активно реалізує програму з релокації українських підприємств, що знаходяться на території бойових дій. Для цифровізації процесу релокації АТ «Прозорро.Продажі» за ініціативи Мінекономіки, за підтримки Мінцифри й національного проєкту Дія.Бізнес, а також Проєкту USAID «Економічна підтримка України» запустили платформу цифрової взаємодії для допомоги в релокації [17]. Ця ІТ-система, розроблена на базі платформ E-Tender та eDocs, дозволяє бізнесу легко подати заявку та отримати допомогу в переміщенні свого обладнання на безпечні території України. Важливо відзначити, що користування цією платформою є безкоштовним для всіх користувачів. Заявку на релокацію можна подати через майданчик системи «Прозорро.Продажі» E-Tender.

Після прийняття позитивного рішення про переміщення, підприємство буде забезпечене пакетом державної підтримки, який включає такі можливості:

- допомога у виборі нового місця розташування для виробничих потужностей;
- організація транспортування на нову локацію;
- сприяння у переселенні працівників та пошуку нових співробітників;
- підтримка у відновленні логістики, закупівлі сировини та пошуку нових ринків збуту.

Дана ініціатива відкриває перед українським бізнесом можливість ефективно реагувати на складні умови війни. Завдяки цифровій платформі для релокації, підприємства можуть швидко та безпечно переміщати своє обладнання на безпечні території, забезпечуючи безперебійну роботу і

збереження виробничих потужностей. Цей процес дозволяє зберігати робочі місця, підтримувати економічну активність та впевнено стояти навіть у складних умовах військових дій. До того ж, безкоштовне користування платформою сприяє економічній доступності цього сервісу для усіх підприємств, незалежно від їхнього розміру чи фінансових можливостей. Як результат, ця ініціатива відкриває нові можливості для українського бізнесу в умовах війни, допомагаючи зберегти стійкість і забезпечити його виживання в непередбачуваних умовах конфлікту.

Також українським урядом була створена програма «єРобота», яка надає можливість отримати безповоротні гранти до 8 мільйонів гривень для створення або розвитку власного бізнесу. Ця програма спрямована на надання допомоги від держави для створення нових робочих місць та розвитку амбітних проєктів. Гранти надаються з метою створення нових робочих місць, що є основною вимогою при отриманні фінансування в рамках цієї програми.

Загалом, «єРобота» містить в собі 6 програм: «Новий рівень», «Своя справа», «Свій сад», «Своя теплиця», «ІТ-стартап» і «Старт в ІТ».

Програма «Новий рівень» надає гранти для переробних підприємств до 8 мільйонів гривень. Дана програма спрямована на підтримку розвитку підприємств у сфері переробки, що може включати в себе виробництво продуктів харчування, текстильної, металургійної та інших галузей. Отримані кошти можуть використовуватися для модернізації устаткування, розширення виробництва, а також на впровадження нових технологій та підвищення конкурентоспроможності.

Програма «Своя справа» надає мікрогранти до 250 тисяч гривень для всіх, хто бажає почати або розвивати свій малий або мікробізнес. Виділені державою гроші можна використовувати на різні цілі, такі як придбання обладнання, закупівля сировини, оплата оренди та послуг маркетингу. Головна умова отримання гранту – створення щонайменше одного робочого місця.

Програма «Свій сад» надає гранти до 400 тисяч гривень за гектар. Вона спрямована на підтримку розвитку галузі сільського господарства шляхом

створення нових садових насаджень або розширення вже існуючих. Отримані кошти можна використовувати на придбання саджанців, організацію поливних систем, а також на реконструкцію та розвиток садового господарства.

Програма «Своя теплиця» надає гранти до 7 мільйонів гривень за 2 гектари. Дана ініціатива спрямована на підтримку розвитку тепличного господарства та вирощування овочів, ягід, квітів та інших культур у закритому або відкритому ґрунті. Отримані кошти можна використовувати на будівництво та обладнання теплиць, закупівлю насіння та добрив, а також на зарплату працівників та інші витрати, пов'язані з виробництвом.

Програми «ІТ-стартап» і «Старт в ІТ» спрямовані на підтримку розвитку інформаційних технологій та інновацій у цій сфері. «ІТ-стартап» надає гранти до 3,5 мільйонів гривень для розвитку власних ІТ-проектів, а «Старт в ІТ» – гранти на навчання у сфері інформаційних технологій, що допомагає людям отримати необхідні навички для роботи в цій галузі.

Також, завдяки уряду, українцям доступний Маркетплейс фінансових можливостей для бізнесу. Це платформа, яка надає підприємствам доступ до широкого спектру фінансових програм та послуг. На цій платформі підприємці можуть знайти необхідну фінансову програму, ознайомитися з умовами отримання фінансування та звернутися безпосередньо до банківських та інших установ. Зараз сервіс містить понад 450 фінансових програм та послуг для бізнесу. На додаток, платформа надає можливість знайти відповіді на найпоширеніші запитання про фінансові інструменти для бізнесу, що допомагає підприємцям краще зрозуміти їхні можливості та вибрати оптимальний шлях фінансування.

Зокрема, на платформі доступні різноманітні фінансові програми, такі як кредити, факторинг, грантові програми, а також регіональні та міжнародні програми. Кожна з цих програм має свої умови та обмеження, проте їх спільна мета – надання підтримки розвитку бізнесу. Наприклад, грантові програми, які доступні на платформі, включають фінансову допомогу для розвитку та економічного відновлення українських громад в умовах війни, гранти для

проектів із покращення мобільності в містах, гранти для малих та середніх підприємств у секторі електромобілів, а також гранти для інновацій у харчовій промисловості. Завдяки цьому маркетинговий портал підприємці мають можливість знайти оптимальне фінансове рішення для свого бізнесу, що сприятиме його розвитку та успішному функціонуванню в умовах сучасного ринкового середовища.

Офіс з розвитку підприємництва та експорту впровадив оперативну платформу, спрямовану на підтримку українських експортерів в умовах війни. Ця ініціатива створює сприятливі умови для підприємців, які прагнуть вивести свою продукцію на зовнішні ринки, надаючи їм доступ до актуальної інформації та ресурсів. Такий крок сприяє зміцненню економічної стійкості країни, підтримує конкурентоспроможність українських підприємств і допомагає відстояти національні інтереси в умовах військового конфлікту.

У нелегкий час війни, Офіс з розвитку підприємництва та експорту виявився надзвичайною опорою для українських компаній, що мріють про розвиток свого бізнесу за кордоном. Їхній новий інструмент - оперативна платформа – стає ключем до міжнародного успіху.

Цей інноваційний сервіс дозволяє підприємствам не тільки заявити про свою готовність до експорту, але й відзначити свою присутність у важливому Каталозі українських експортерів. Для бізнесу це нові можливості для розширення ринків збуту та приваблення іноземних партнерів.

Але переваги цього сервісу не закінчуються тут. Публікація профілю компанії у цьому каталозі дає підприємствам можливість взяти участь у міжнародних торгових заходах, організованих командою Офісу з розвитку підприємництва та експорту. Таким чином, українські підприємства отримують не лише можливість, а й підтримку в пошуку нових бізнес-можливостей у світі.

Під час військових дій, українські експортери стикаються з недостатністю фінансових ресурсів, тому вони потребують допомоги у виді кредитів. Однак для банків надання кредитів у такий період є ризикованим. Офіс з розвитку підприємництва та експорту вирішує цю проблему через Експортно-кредитне

агентство, що стає гарантом повернення позик, наданих для виконання зовнішньоекономічних договорів (ЗЕД), що робить кредити банків більш доступними для українських експортерів.

Програма «Кредити на виконання зовнішньоекономічних договорів за спрощеною процедурою» допомагає українським виробникам вийти на нові ринки та стати конкурентоспроможними.

Норми чинного законодавства, які дозволяють реалізувати цю програму:

1. Закон України «Про забезпечення масштабної експансії експорту товарів (робіт, послуг) українського походження шляхом страхування, гарантування та здешевлення кредитування експорту»;
2. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями;
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 18 березня 2022 року № 312.

Отримати кредит за спрощеною процедурою може будь-яке українське підприємство, незалежно від розміру компанії та сфери діяльності. Проте є певні вимоги:

1. Чиста репутація без викриття в скандали чи судові справи;
2. Відсутність зв'язків з Росією чи Білоруссю;
3. Наявність англomовного веб-сайту з інформацією про товари або послуги підприємства.

Офіс ретельно перевіряє всі заявки, тому компаніям, що не відповідають цим вимогам, може бути відмовлено без пояснення причин. Максимальний розмір позики та термін страхування визначаються індивідуально для кожного банку, але загальні обмеження складають 20 000 000 гривень та термін до 12 місяців.

У процесі отримання кредиту для українських експортерів важливо враховувати різноманітні аспекти, включаючи тип кредиту (відновлювальна кредитна лінія, невідновлювальна кредитна лінія, стандартний кредит) та валюту (USD, EUR, UAH). Джерела погашення включають основне – виручку

від зовнішньоекономічних договорів (ЗЕД), що фінансуються у рамках програми, та додаткове – дохід від іншої фінансово-господарської діяльності.

Умови для отримання кредиту ставляться перед позичальником, який повинен відповідати ряду критеріїв, включаючи українське походження, досвід зовнішньоекономічної діяльності, відсутність протермінованої заборгованості та порушень законодавства.

ЗЕД, які фінансуються експортним кредитом, також повинні відповідати встановленим вимогам, включаючи предмет договору та відсутність зв'язку між сторонами.

Страховий тариф для експортного кредиту залежить від терміну кредиту та періоду дії правового режиму воєнного стану. Експортно-кредитне агентство страхує ризик відмови позичальника від погашення кредиту, але покриває лише основний борг за кредитом, без відсотків.

Рада бізнес-омбудсмена надає безоплатні юридичні консультації та захищає законні інтереси підприємців у відносинах з державними органами. Консультанти з юридичних питань сприяють у вирішенні конфліктів поза судовим порядком.

Рада є незалежним консультативно-дорадчим органом при Кабінеті Міністрів України, спрямованим на створення прозорих умов для підприємницької діяльності та запобігання корупції у державних та місцевих владних структурах, а також у підконтрольних державі компаніях.

Установа є альтернативою у вирішенні конфліктів між підприємцями та державними органами, а однією з її основних мет стає забезпечення ефективної системної взаємодії між бізнесом і державою.

Діяльність Ради бізнес-омбудсмена сприяє полегшенню ведення бізнесу та захисту законних прав підприємців перед державними органами. Це сприяє уникненню непотрібних конфліктів та зменшує ризики надмірного адміністративного тиску з боку владних структур. Рішення конфліктів поза судовим шляхом допомагає прискорити розв'язання проблем і сприяє більш ефективному функціонуванню підприємств. Доступ до безкоштовних

консультацій та юридичної підтримки від досвідчених фахівців зменшує витрати на правовий захист і допомагає зберегти ресурси підприємств.

Використання інструменту від ініціативи UA Anti-crisis сприятиме організації необхідної інформації про наявні ресурси та розробці стратегії для швидкого відновлення бізнесу. Чекліст для рестарту бізнесу допоможе підприємствам крок за кроком здійснити необхідні кроки для ефективного відновлення економіки України. Він містить такі блоки:

Блок I: Рекомендована послідовність дій для розуміння ресурсів, на які може розраховувати бізнес.

Блок II: Рекомендована послідовність дій для розробки антикризової стратегії підприємства.

Блок III: Рекомендована послідовність конкретних дій підприємства [17].

Отже, ми зазначили ряд ключових аспектів, які стосуються розвитку українського бізнесу та експорту в умовах війни. Одне з важливих питань – це підтримка експортерів у військових умовах. Ми розглянули ініціативи, які спрямовані на забезпечення українських підприємців можливостями для вивчення нових ринків та знаходження закордонних партнерів через створення відповідних платформ та програм.

Додатково, було висвітлено питання кредитної підтримки для експортерів через державні програми, які надають українським компаніям можливість отримати фінансування для здійснення зовнішньоекономічних операцій. Це може бути важливим стимулом для розвитку експорту та залучення валютних коштів до країни.

Також, ми обговорили допомогу від Ради бізнес-омбудсмена, яка виступає як незалежний консультативно-дорадчий орган, що надає безкоштовні консультації та захищає права підприємців перед державними органами. Це дозволяє підприємствам ефективно вирішувати спори та забезпечує прозорість в бізнес-середовищі.

Крім того, був оглянутий інструмент від UA Anti-crisis – чекліст для рестарту бізнесу, який надає підприємствам конкретні кроки для відновлення

діяльності в умовах кризи. Цей інструмент допомагає розробити стратегію та зробити необхідні кроки для швидкого відновлення економіки.

Важливим є залучення внутрішньо переміщених осіб до проектів та сприяння різноманітності в складі команди. Це дозволить оцінювати поточні завдання з різних перспектив і розглядати нестандартні рішення, враховуючи те, що держава активно підтримує бізнес у цьому напрямку.

Тож, держава має допомагати підприємствам під час війни з кількох важливих причин, що мають як економічний, так і соціальний характер.

По-перше, підтримка підприємств сприяє економічній стабільності. Підприємства є основою економіки, забезпечуючи виробництво товарів і послуг, які задовольняють потреби суспільства. Під час війни економіка стикається з численними викликами, такими як порушення ланцюгів постачання, зниження виробництва та попиту, руйнування інфраструктури. У таких умовах державна підтримка стає критично важливою. Вона може включати фінансову допомогу, податкові пільги, субсидії, пільгові кредити, а також інші заходи, спрямовані на стабілізацію економіки. Це допомагає зберегти виробництво, уникнути масових банкрутств і забезпечити податкові надходження, необхідні для фінансування державних витрат, особливо під час війни.

По-друге, допомога держави підприємствам сприяє збереженню робочих місць. Підприємства забезпечують роботою значну частину населення. Під час війни багато працівників можуть бути мобілізовані, а решта зіткнутися з ризиком втрати роботи через скорочення виробництва або закриття підприємств. Державна підтримка, така як програми зайнятості, субсидування зарплат, може допомогти підприємствам утримати своїх працівників, забезпечити їм стабільний дохід і уникнути соціальної напруги, яка може виникнути через масове безробіття.

По-третє, державна допомога підприємствам під час війни сприяє зміцненню національної безпеки. Економічно сильна держава має більше ресурсів для підтримки обороноздатності, соціальних програм і відновлення

після завершення конфлікту. Підприємства, які отримують державну підтримку, можуть швидше адаптуватися до нових умов, відновити виробництво та постачання стратегічно важливих товарів, таких як продовольство, медикаменти, паливо та військове спорядження.

По-четверте, державна підтримка підприємств стимулює інновації та адаптацію до нових умов. В умовах війни багато підприємств змушені швидко адаптуватися до змін, шукати нові ринки, розробляти нові продукти та впроваджувати інноваційні технології. Державна допомога може включати підтримку науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, розвиток нових технологій, створення сприятливих умов для стартапів та інноваційних підприємств. Це не тільки допомагає підприємствам вижити в складних умовах, але й сприяє довгостроковому розвитку економіки.

Отже, державна допомога підприємствам під час війни є необхідною для забезпечення економічної стабільності, збереження робочих місць, зміцнення національної безпеки та стимулювання інновацій.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Проведене дослідження виявило значний вплив російсько-українського конфлікту на економіку України загалом та Житомирщини зокрема. Війна спричинила серйозні економічні виклики, які виразилися у зниженні виробництва, зростанні безробіття, збільшенні бюджетних витрат на оборону та відновлення інфраструктури, а також у зміні валютного курсу та падінні експорту й імпорту.

Сучасний конфлікт між Росією та Україною глибоко увійшов у історію обох країн через ряд подій, що розгорнулися протягом десятиліть. Цей конфлікт, який має чотири визначені етапи, почався з моменту розпаду Радянського Союзу та отримання Україною незалежності, поглибився через різноманітні напруження та втручання, а згодом переріс у анексію Криму та повномасштабну війну. Його причини відображають бажання Росії повернутися до минулих територій та контролювати регіон, тоді як Україна бореться за свою незалежність та демократію. Війна сьогодення має серйозні наслідки для обох країн та міжнародної спільноти, і вимагає нагального розв'язання на основі міжнародного права та дипломатичних зусиль.

Російське вторгнення в Україну призвело до серйозних наслідків у різних сферах. Гуманітарна криза, фінансова нестабільність та зміни на ринку праці є лише деякими з них. Зменшення економічної активності, зростання безробіття та масова міграція населення створюють значні виклики для економічного майбутнього країни.

Українські сільськогосподарі працюють у складних умовах через обстріли та міни. Сектор сільського господарства стикається із збільшенням обсягів експорту зернових та олійних культур, але конфлікт із поляками ускладнює ситуацію на європейському ринку. Атаки Росії на енергетичну інфраструктуру викликали дефіцит електроенергії та серйозно вплинули на різні галузі економіки. Екологічна криза, спричинена війною, має катастрофічні

наслідки: забруднення повітря, ґрунту та води, а також зруйнування лісів та природоохоронних територій.

На регіональному рівні, економічна ситуація в Житомирщині зазнала суттєвих змін. Відбулося зниження обсягів виробництва, скорочення інвестицій, підвищення рівнів безробіття та інші негативні економічні показники. Водночас, соціальні наслідки війни, такі як зростання числа біженців, загибель громадян, погіршення якості життя та загроза гуманітарної кризи, значно вплинули на суспільство.

Воєнний конфлікт вплинув на ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» як на багато інших підприємств. На фоні стабільного функціонування протягом 21 року, компанія змушена була адаптуватися до нових умов і викликів. Зокрема, змінила стратегії, щоб забезпечити безпеку та добробут свого персоналу, надавши пріоритет підтримці захисників та мінімальним робочим планам.

Окрім того, військова ситуація мала вплив на зовнішньоекономічну діяльність. Змінилися ризики та умови експорту, що вимагало від підприємства переглянути свої стратегії. Однак завдяки вже існуючим механізмам і високій якості продукції, підприємство продовжувало успішно виходити на міжнародні ринки.

Щодо фінансового стану, компанія залишалася стабільною в багатьох аспектах, але виникали нові виклики. Наприклад, низький коефіцієнт абсолютної ліквідності та збитковість у 2022 році вимагали уваги та оптимізації витрат. Такі виклики потребували від підприємства подальшого аналізу та вдосконалення стратегій управління ресурсами та фінансами для забезпечення стійкості у майбутньому.

Введення новаторських методів управління є важливим для забезпечення оперативності та гнучкості підприємств під час воєнного конфлікту. Відсутність швидкого реагування може призвести до фінансових втрат і втрати конкурентоспроможності. У сільському господарстві децентралізація управління дозволяє місцевим керівникам приймати оперативні рішення, а використання альтернативних джерел постачання та оптимізація процесів

дозволяють ефективно працювати в умовах дефіциту ресурсів. В ІТ-галузі релокація ключових кадрів до безпечних регіонів та впровадження віддаленої роботи допомагають зберегти ефективність. Децентралізація управління та використання досвіду карантину дозволяють швидко адаптуватися до змін. У металургійному секторі використовується диверсифікація логістики, альтернативні маршрути експорту та програми збереження виробничих потужностей для підтримки стабільності. На логістичному ринку впроваджуються нові маршрути доставки, моніторинг та заходи безпеки для зменшення впливу війни на бізнес. Таким чином, застосування новаторських методів підвищує стійкість підприємств до зовнішніх викликів та допомагає зберегти конкурентоспроможність на ринку.

Дослідження різноманітних стратегій та підходів, що використовуються підприємствами для протистояння викликам війни, показало, що підприємства Житомирщини активно адаптуються до нових умов. Це включає реорганізацію виробництва, розширення асортименту продукції, пошук нових ринків збуту та інші інноваційні заходи.

На основі отриманих результатів дослідження розроблено практичні рекомендації для підприємств Житомирщини щодо забезпечення їхньої стійкості та успішності в умовах війни. Ці рекомендації включають підвищення гнучкості управління, диверсифікацію джерел постачання, використання альтернативних логістичних маршрутів та впровадження інноваційних рішень для підтримки виробничих процесів.

Загалом, проведене дослідження підтвердило важливість державної підтримки підприємств під час війни для забезпечення економічної стабільності, збереження робочих місць та зміцнення національної безпеки. Ефективне використання новаторських методів управління дозволяє підприємствам адаптуватися до нових умов та зберігати свою конкурентоспроможність. Таким чином, підтримка держави та активна адаптація підприємств є ключовими факторами успішного подолання економічних викликів, спричинених військовими діями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рудик М., Бабій Н. Агресія Росії проти України: історичні передумови та сучасні виклики. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/41091/2/MCTD_2023_Rudyk_M-Russian_aggression_against_86-90.pdf
2. Росола У. Вплив війни в Україні на стабільність вітчизняної економіки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/9887/1/THE_%20IMPACT%20_OF_%20THE%20_WAR_%20IN%20_UKRAINE.pdf
3. Федченко О., Савченко М. Міжнародна трудова міграція робочої сили з України в умовах воєнного стану. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <file:///C:/Users/user/Downloads/14662-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-29174-1-10-20231225.pdf>
4. Погарська О. Економіка України в умовах війни. Національний банк України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Poharska_pr_01-02.06.2023.pdf?v=4
5. Кирильчук О., Мельник Т. Економіка України у період воєнного стану. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3482/3411>
6. Природа та війна: як російська агресія вплинула на довкілля. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2022/11/08/infografika/suspilstvo/pryroda-ta-vijna-yak-rosijska-ahresiya-vplynula-dovkillya>
7. Агакерімова Р. Вплив війни в Україні на національну та глобальну продовольчу безпеку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

- <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2415/2335>
8. Маршук Л., Бурлака М. Фінансова система України в умовах війни. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1800/1735>
 9. Як ООН підтримує Цілі сталого розвитку в Україні. Організація Об'єднаних Націй в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs>
 10. Цілі сталого розвитку. Дія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://business.diia.gov.ua/handbook/sustainable-development-goals/cili-stalogo-rozvitku>
 11. Бюряк Є., Редько К., Чорновол А., Орленко О. Соціально-економічні аспекти сталого розвитку України в умовах війни (євроінтеграційні аспекти). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/617/568>
 12. Гончар, М. Ф., Захарчук, В. С., & Сидорчук, Д. С. (2023). Дослідження специфіки забезпечення інвестиційної безпеки підприємства в умовах невизначеності. Академічні візії, (24). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/665>
 13. Орехов М.О., ВИКЛИКИ ДЛЯ АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ КОМПАНІЙ В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/13893>
 14. Загорський, В. С., & Кисіль, Б. М. (2023). Проблеми стимулювання підприємницької діяльності в умовах військових дій. Ефективність державного управління, 3(76/77), 11–18. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://doi.org/10.36930/507601>
 15. Петрик, . Р. Б. ., Маркевич, О. М. ., Соколов, О. О. ., Лагойда, . Ю. С. ., Попаденко, В. С., & Клебан, Б. Р. . (2024). Стратегія державної підтримки промисловості України в умовах війни. Академічні візії, (27).

- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/892>
16. Солоненко Ю. В. Державна підтримка та стимулювання бізнесу України в умовах війни / Юлія Валеріївна Солоненко, Павло Ігорович Панасюк // Галицький економічний вісник. — Т. : ТНТУ, 2023. — Том 82. — № 3. — С. 190–200. — (Підприємництво, торгівля та біржова діяльність). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/42546>
 17. Підтримка бізнесу в умовах війни. Дія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://business.diia.gov.ua/wartime>
 18. Хотин Р. Ядерна зброя: чому Україна відмовилась від неї і чи реально стати ядерною знову? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-yaderna-zbroya-zelensky/31714820.html>
 19. Відео. Тузла 2003: фіаско росії, невивчений урок для України. Історія без міфів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=0ki3h_h-Jjg
 20. День Гідності та Свободи. Інформаційно-методичні матеріали. 2023. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.maidanmuseum.org/uk/node/2644>
 21. Кривенко С. Привід, причина і призначення російсько-української війни. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://tvoemisto.tv/blogs/pryvid_prychyna_i_pryznachennya_rosiyskoukrains_koi_viny 138442.html
 22. Легкова В. А., Григор'єва В. В. ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ. 2023. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6231/1/visn_pravo_2023_26.pdf#page=36

23. Кабінет Міністрів України, 2022а. Постанова про деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану № 314 від 18.03.2022 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-2022-%D0%BF#Text>
24. Мельник, М. ., Лещух, І. ., & Чайковський, В. (2024). Проблеми та інструменти формування інтегрованого економічного простору України в умовах війни та повоєнної відбудови. Академічні візії, (30). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1033>
25. Синюра-Ростун Н. Р. ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.journals.csr.com.ua/index.php/sustainability/article/download/10/10>
26. Відео. Путін прагне знелюднення України. Віталій Портников. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=9D-38ADuaas>
27. Прокопченко С. В. ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА УКРАЇНИ, ЯК ОБ'ЄКТА ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/450/12146/25368-1>
28. Булик , О. (2023). СТРАТЕГІЯ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ПІСЛЯ ВІЙНИ. Економіка та суспільство, (48). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2240>
29. Росола У. В., Гладинець Н. Ю., Петричко М. М. ВПЛИВ ВІЙНИ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ: МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://scijournals.pnu.edu.ua/index.php/aprde/article/view/6909>

30. Рогозян, Ю. (2023). ІННОВАЦІЙНА ТРАЄКТОРІЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ЯК СТРАТЕГІЧНОГО ФАКТОРУ ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ВІЙНИ. Економіка та суспільство, (47). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2091>
31. Шувар І. А., Корпіта Г. М., Шувар Б. І., Шувар А. М. Руйнівний вплив війни на аграрний сектор і економіку України // Продовольча безпека України в умовах війни і післявоєнного відновлення: глобальні та національні виміри. Міжнародний форум = Food security of Ukraine in the conditions of the war and post-war recovery: global and national dimensions. International forum: доповіді учасників міжнародної науково-практичної конференції, 01-02 червня 2023 р., м. Миколаїв / Міністерство освіти і науки України; Миколаївський національний аграрний університет. Миколаїв: МНАУ, 2023. С. 319-322. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/14756>
32. Мовчанюк А.В., Дяченко М.І., Аграрний сектор України в умовах війни. Ефективна економіка. 2023. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://lib.udau.edu.ua/items/1f387ff7-cdbc-481e-8042-ea007723599c>
33. Цимбалюк, І., Хомюк, Н., & Зелінська, О. (2023). МІГРАЦІЯ РОБОЧОЇ СИЛИ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ТА МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ ПІД ЧАС ВІЙНИ. Економіка та суспільство, (54). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2783>
34. Антонюк В.П. Проблеми розвитку промисловості України та її кадрового забезпечення в умовах війни / Економіка промисловості. — 2024. — № 1 (105). — С. 55-79. — Бібліогр.: 61 назв. — укр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/197140>
35. Оленін А. Економіка їде на захід: як рятується український бізнес від війни. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

- https://lb.ua/economics/2022/05/11/516454_ekonomika_ide_zahid_yak_ryatui_etsya.html
36. Програма релокації підприємств. Міністерство економіки України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=3e766cf9-f3ca-4121-8679-e4853640a99a&title=ProgramaRelokatsiiPidprimstv>
37. Ісак Ю.І. Образи російсько-української війни від 2014 р. донині. Актуальні питання гуманітарних наук. 2023. Вип. 61, том 2. С. 18–23. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/53366>
38. Ільницький В., Старка В., Галів М. Російська пропаганда як елемент підготовки до збройної агресії проти України. Український історичний журнал. 2022. Ч. 5. С. 43–55. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/user/Downloads/UIJ_2022_5_6.pdf
39. Криськов А.А., Габрусєва Н.В.. ВОЄННІ КОНФЛІКТИ ТА ТЕХНОГЕННІ КАТАСТРОФИ: історичні та психологічні наслідки: Збірник тез III Міжнародної наукової конференції, 20-21 квітня 2023 р. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2023. 168 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/29888/1/Barmak_Barmak.pdf
40. Піхняк Т. ПОДАТКОВІ ПРЕФЕРЕНЦІЇ У ФУНКЦІОНУВАННІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekonnew/2023/VKNU-ES-2023-N2\(316\).pdf#page=213](http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekonnew/2023/VKNU-ES-2023-N2(316).pdf#page=213)
41. Шергін С.О. ПОЛІТИЧНИЙ ФЕНОМЕН РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://journal.ivinas.gov.ua/pwh/article/view/273/245>

ДОДАТОК А

Таблиця 1

Унікальні характеристики продукції ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат» на прикладі ТМ «М'ясна Гільдія»

Основні види продукції	Унікальні характеристики	Переваги над конкурентами	Недоліки
ТМ «М'ясна Гільдія»			
Сосиски: «Майстри смачного життя»; «З сиром Mozzarella»; «З шинкою та сулугуні»; «З вершками і з телятиною»; «З вершками і з філе індички»; «М'ясняшки»; «М'ясняшки міні»; «Троє поросят»; «Три корівки»; «П'ятачки з сиром» тощо.	Кожна сосиска має свій унікальний рецепт та історію, яка надає страві яскраву емоцію.	1). Унікальні рецептури: кожен вид сосисок пропонує оригінальний смак, виготовлений за європейськими стандартами. 2). Різноманітність вибору: лінійка включає в себе різні види сосисок з різними начинками, що задовольняють різноманітні смаки споживачів. 3). Швидкість приготування: не вимагає великої затрати часу, оскільки приготування займає менше 3-х хвилин.	1). Вартість: за високою якістю і оригінальністю рецептур стоїть вища ціна, в порівнянні з іншими продуктами. 2). Смак: оскільки смакові вподобання різняться, деяким споживачам може не відповідати певний вид сосисок. 3). Кількість штук в упаковці: для великої сім'ї кількість одиниць продукції може бути замалою.
Сардельки: «Королівські вищий сорт»; «З вершками і з телятиною»; «Екстра»; «З вершками і з філе індички»; «З сиром» тощо.	Для виготовлення цих сарделюк використовуються продукти відомої лінійки «Майстри Смачного Життя», що забезпечує вищу якість і оригінальний смак.	1). Вищий сорт: продукти належать до вищого сорту, що свідчить про високу якість і стандарти виготовлення. 2). Присутній баланс харчових речовин; 3). Довгий термін придатності: сардельки можна зберігати протягом 25 діб, що дозволяє зберегти свіжість і якість довше.	1). Вартість: за високою якістю і оригінальністю рецептур стоїть вища ціна, в порівнянні з іншими продуктами. 2). Смак: оскільки смакові вподобання різняться, деяким споживачам може не відповідати певний вид сосисок. 3). Кількість штук в упаковці: для великої сім'ї кількість одиниць продукції може бути замалою.

Продовження таблиці 1

Ковбаси: «Коньячна»; «Янтарна м'ясо птиці»; «Брауншвейгська»; «Салямі»; «Лікарська»; «Баварська»; «Салямі королівська»; «Президентська»; «З філе індички» тощо.	Унікальний смак та рецепт приготування.	1). Варіативність: широкий асортимент різних ковбасних виробів; 2). Довгий термін зберігання: від 20 до 45 днів; 3). Склад білків: ковбаси містять значну кількість білків, що виступають як ключовий компонент харчування для формування та відновлення тканин в організмі.	1). Вартість: за високою якістю і оригінальністю рецептур стоїть вища ціна, в порівнянні з іншими продуктами. 2). Високий вміст жиру та калорій; 3). Вміст солі: деякі види ковбас містять велику кількість солі.
---	---	---	---

ДОДАТОК Б

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Підприємство	ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат"	Дата (рік, місяць, число)	2021, грудень, 31	КОД	12132906
Територія	ЖИТОМИРСЬКА	за ЄДРР	UA1804019001005814	КОД	240
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОПФ	10.13	КОД	10.13
Вид економічної діяльності	Виробництво м'ясних продуктів	за КВЕД			
Середня кількість працівників	2 1796				
Адреса, телефон	10025, ЖИТОМИРСЬКА, ЖИТОМИР, вулиця Сергія Параджанова, 127	423805			
Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)					
Складаю (зробити позначку "у" у відповідній клітинці):					
за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку					
за міжнародними стандартами фінансової звітності					

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2021 р.

Форма №1 Код за ДКУД 1801001

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I. Необоротні активи	1	3	4
Нематеріальні активи	1000	488	29 842
первісна вартість	1001	2 133	32 097
накопичена амортизація	1002	1 645	2 255
Незавершені капітальні інвестиції	1005	3 334	57 904
Основні засоби	1010	155 342	555 208
первісна вартість	1011	316 853	1 319 276
знос	1012	161 511	764 068
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	4 589	-
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	4 487	4 885
Усього за розділом I	1095	168 240	647 839
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	77 834	59 749
виробничі запаси	1101	48 269	34 604
незавершене виробництво	1102	10 988	11 364
готова продукція	1103	12 929	11 577
товари	1104	5 648	2 204
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестрахування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	200 857	261 684
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	6 670	10 381
з бюджетом	1135	880	164
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інші поточні дебіторська заборгованість	1155	47 665	63 347
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	884	3 516
готівка	1166	71	58
рахунки в банках	1167	813	3 458
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-
резервах незароблених премій	1183	-	-

інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	796	7 949
Усього за розділом II	1195	335 586	406 790
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	503 826	1 054 629

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	6 437	6 437
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	-	286 857
Додатковий капітал	1410	-	29 720
емісійний дохід	1411	-	-
накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Неподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	11 091	41 376
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вислужений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	17 528	364 390
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	57 292
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	244 439	268 996
Інші довгострокові зобов'язання	1515	2 890	15 022
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
благочинна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань			
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Привласнений фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	247 329	341 310
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	15 000	52 214
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	29 520	66 341
товари, роботи, послуги	1615	151 647	162 063
розрахунками з бюджетом	1620	3 457	5 517
у тому числі з податку на прибуток	1621	1 223	2 745
розрахунками зі страхування	1625	2 040	2 503
розрахунками з оплати праці	1630	7 657	9 634
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	298	24 477
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-	-
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	10 970	12 179
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	18 380	14 001
Усього за розділом III	1695	238 969	348 929
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	503 826	1 054 629

Керівник:

Головний бухгалтер

ЕП Бабич Олег
Анатолійович
ЕП Превєренда
Галина
Миколаївна

Бабич Олег Анатолійович

Превєренда Галина Миколаївна

1. Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад.

2. Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

ДОДАТОК В

ТОВ «ЖИТОМИРСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ»

ЗВІТ ПРО ПРИБУТКИ ЧИ ЗБИТКИ ТА ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД
за рік, що закінчився 31 грудня 2022 року (у тисячах гривень)

	При мітк и	Рік, що закінчився 31.12.2022	Рік, що закінчився 31.12.2021
Виручка від продажу товарів	8.1	1 555 229	1 704 746
Собівартість продажу	9.1	(996 711)	(1 200 794)
Валовий прибуток (збиток)		558 518	503 952
Інші операційні доходи	8.2	12 313	18 189
Адміністративні витрати	9.2	(48 252)	(43 288)
Витрати на збут	9.3	(367 660)	(371 270)
Інші витрати	9.4	(15 965)	(10 765)
Фінансові доходи	8.3	-	2 718
Інші доходи	8.4	3 679	294
Фінансові витрати	9.5	(81 229)	(58 763)
Інші витрати	9.6	(4 149)	(3 708)
Прибуток (збиток) до оподаткування		57 255	37 359
Дохід (витрати) з податку на прибуток	10.3	(15 605)	(7 074)
Прибуток (збиток) за рік		41 650	30 285
Дооцінка необоротних активів		-	349 826
Інший сукупний дохід		-	29 720
Інший сукупний дохід до оподаткування		-	379 546
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом		5 210	(62 969)
Інший сукупний дохід після оподаткування		5 210	316 577
Статті, що надалі не можуть бути рекласифіковані в прибутку чи збитку		-	-
Разом сукупний дохід за рік		46 860	346 862

Бабич Олег Анатолійович

Генеральний директор
ТОВ «ЖИТОМИРСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ»

29 травня 2023 року

Превєренда Галина Миколаївна

Головний бухгалтер
ТОВ «ЖИТОМИРСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ»

29 травня 2023 року

ТОВ «ЖИТОМИРСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ»

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН

станом на 31 грудня 2022 року (у тис. грн.)

	Примітки	31.12.2022	31.12.2021
АКТИВИ			
Непоточні активи			
Нематеріальні активи	11.1	29 764	29 842
Основні засоби	12.1	602 760	555 208
Активи з права користування	13.1	9 296	4 885
Незавершені капітальні інвестиції	12.1	11 766	57 904
Разом непоточні активи		653 586	647 839
Поточні активи			
Запаси	14.1	140 359	59 749
Торговельна дебіторська заборгованість	15.1	282 184	261 694
Дебіторська заборгованість за виданими ав-ми	15.3	13 114	10 381
З бюджетом	10.1	-	164
Інша поточна дебіторська заборгованість	15.4	50 112	63 347
Грошові кошти та їх еквіваленти	16.1	5 748	3 516
Інші оборотні активи	15.4	12 395	7 949
Разом поточні активи		503 912	406 790
РАЗОМ АКТИВИ		1 157 498	1 054 629
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ ТА ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Капітал та резерви			
Статутний капітал	17.1	6 437	6 437
Капітал у дооцінках	17.1	262 849	266 857
Додатковий капітал	17.1	29 720	29 720
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	17.1	112 289	41 376
Разом власний капітал та резерви		411 295	364 390
Непоточні зобов'язання			
Відстрочені податкові зобов'язання	10.4	54 974	57 292
Довгострокові кредити банків	18.1	215 956	268 996
Зобов'язання з оренди	13.2	3 004	3 741
Інші довгострокові зобов'язання	18.1	-	11 281
Разом непоточні зобов'язання		273 934	341 310
Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	18.1	47 914	52 214
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	18.1	115 033	66 341
Торговельна кредиторська заборгованість	19.1	191 543	162 063
Аванси отримані	19.1	6 023	24 477
Зобов'язання з оренди	13.2	6 665	1 583
Забезпечення	21.1	18 582	12 179
Поточні податки до сплати	10.2	6 831	5 517
Розрахунки зі страхування	19.1	3 062	2 503
Розрахунки зі оплати праці	19.1	11 782	9 634
Інші зобов'язання	19.1	64 834	12 418
Разом поточні зобов'язання		472 269	348 929
РАЗОМ ПАСИВИ		1 157 498	1 054 629

Бабич Олег Анатолійович

Генеральний директор
ТОВ «ЖИТОМИРСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ»

29 травня 2023 року

Прев'оренда Галина Миколаївна

Головний бухгалтер
ТОВ «ЖИТОМИРСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ»

29 травня 2023 року

ДОДАТОК Г

Підприємство **ТОВ "Житомирський м'ясокомбінат"** (найменування)
 Дата (рік, місяць, число) **2022 01 01** за ЄДРПОУ **32122069**
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
 за **Рік 2021** р.
 Форма № 2 Код за ДКУД **1801003**

КОДИ
 2022 01 01
 32122069

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 704 746	1 423 130
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-
премії підписані, валова сума	2011	-	-
премії, передані у перестрахування	2012	-	-
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	-
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(1 200 794)	(1 047 812)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-
Валовий:			
прибуток	2090	503 952	375 318
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2103	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	18 189	1 744
у тому числі:	2121	-	-
дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
дохід від використання коштів, зв'язаних від оподаткування	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(43 288)	(36 706)
Витрати на збут	2150	(371 270)	(268 124)
Інші операційні витрати	2180	(10 765)	(7 961)
у тому числі:	2181	-	-
витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	96 818	64 271
збиток	2195	(-)	(-)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	2 718	-
Інші доходи	2240	294	176
у тому числі:	2241	-	-
дохід від благодійної допомоги			
Фінансові витрати	2250	(58 763)	(51 839)
Витрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(3 708)	(2 806)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-

Продовження додатка 2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	37 359	9 802
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(7 074)	(2 357)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	30 285	7 445
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	349 826	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	29 720	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	379 546	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	62 969	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	316 577	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	346 862	7 445

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	1 410 803	1 189 621
Витрати на оплату праці	2505	140 505	107 720
Відрахування на соціальні заходи	2510	29 112	22 580
Амортизація	2515	39 352	30 696
Інші операційні витрати	2520	10 765	7 961
Разом	2550	1 630 537	1 358 578

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

ЕП Бабич Олег
Анатолійович
ЕП Пресерда
Галина
Миколаївна

Бабич Олег Анатолійович

Пресерда Галина Миколаївна

ДОДАТОК Д

ТОВ «ЖИТОМИРСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ»

ЗВІТ ПРО ЗМІНИ У КАПІТАЛІ

за рік, що закінчився 31 грудня 2022 року (у тис. грн.)

	Статутний капітал	Капітал у дооцінках	Додатковий капітал	Неоплачени й капітал	Нерозподі- лений прибуток (збиток)	Загальний капітал
Станом на 31.12.20 за даними МСФЗ	6 437	-	-	-	11 091	17 528
Чистий прибуток за звітний період	-	-	-	-	30 285	30 285
Інший сукупний дохід за звітний період	-	286 857	29 720	-	-	316 577
Дооцінка основних засобів	-	349 826	-	-	-	349 826
Відстрочені податки на дооцінку	-	(62 969)	-	-	-	(62 969)
Разом змін у капіталі	-	286 857	29 720	-	30 285	346 862
Станом на 31.12.21 за даними МСФЗ	6 437	286 857	29 720	-	41 376	364 390
Інші зміни	-	-	-	-	45	45
Скоригований залишок на початок року	6 437	286 857	29 720	-	41 421	364 435
Чистий прибуток за звітний період	-	-	-	-	41 650	41 650
Інший сукупний дохід за звітний період	-	(24 008)	-	-	29 218	5 210
Внески до капіталу	-	-	-	-	-	-
Дооцінка основних засобів	-	(24 008)	-	-	29 218	5 210
Відстрочені податки на дооцінку	-	-	-	-	-	-
Прибуток (збиток) за підсумками року	-	-	-	-	-	-
Разом змін у капіталі	-	(24 008)	-	-	70 868	46 860
Станом на 31.12.2022	6 437	262 849	29 720	-	112 289	411 295

Бабич Олег Анатолійович

Генеральний директор

ТОВ «ЖИТОМИРСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ»

29 травня 2023 року

Превєренда Галина Миколаївна

Головний бухгалтер

ТОВ «ЖИТОМИРСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ»

29 травня 2023 року

ТОВ «ЖИТОМИРСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ»

ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ

за рік, що закінчився 31 грудня 2022 року (у тис. грн.)

	Рік, що закінчився 31.12.2022	Рік, що закінчився 31.12.2021
Рух грошових коштів від операційної діяльності		
Реалізація продукції (товарів, робіт, послуг)		
Надходження грошових коштів від покупців	1 911 604	2 025 950
Повернення податків і зборів	-	1 400
Цільового фінансування	4	3 695
Надходження від повернення авансів	12 210	6 491
Надходження від боржників неустойки	-	-
Надходження від операційної оренди	11 818	9 645
Інші надходження від операційної діяльності	396 719	287 122
Оплата постачальникам	(1 557 236)	(1 689 591)
Витрачання на оплату праці	(108 187)	(108 530)
Відрахування на соціальні заходи	(30 639)	(30 354)
Витрачання на сплату податків	(57 823)	(41 331)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	(13 077)	(6 640)
Витрати на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	(18 484)	(7 187)
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків та зборів	(26 262)	(27 504)
Витрачання на оплату авансів	(15 618)	(57 805)
Витрачання на оплату повернення авансів	(170)	(1 233)
Інші платежі, пов'язані з операційною діяльністю	(390 442)	(303 041)
Чистий рух грошових коштів від операційної діяльності	172 240	102 418
Рух грошових коштів від інвестиційної діяльності		
Надходження від реалізації необоротних активів	692	70
Витрачання на придбання необоротних активів	(78 180)	(112 733)
Чистий рух грошових коштів від інвестиційної діяльності	(77 488)	(112 663)
Рух грошових коштів від фінансової діяльності		
Отримання позик	30 000	156 510
Інші надходження	-	-
Погашення позик	(41 639)	(84 226)
Погашення загальної суми зобов'язань за орендою	(3 952)	(2 612)
Інші платежі	-	-
Відсотки сплачені	(76 510)	(56 727)
Чистий рух грошових коштів від фінансової діяльності	(92 101)	12 945
Чисте збільшення (зменшення) грошових коштів	2 651	2 700
Залишок грошових коштів на початок року	3 516	884
Вплив зміни валютних курсів на залишок грошових коштів	(419)	(68)
Залишок грошових коштів на кінець року	5 748	3 516

Бабич Олег Анатолійович

Генеральний директор

ТОВ «ЖИТОМИРСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ»

29 травня 2023 року

Превєренда Галина Миколаївна

Головний бухгалтер

ТОВ «ЖИТОМИРСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ»

29 травня 2023 року

АНОТАЦІЯ

Рудніченко О.О. “ВПЛИВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ’ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЖИТОМИРЩИНИ” – Рукопис.

Бакалаврська робота студентки IV-го курсу денної форми навчання на здобуття освітнього рівня бакалавра спеціальності 292 “Міжнародні економічні відносини”. Державний університет «Житомирська політехніка». Факультет національної безпеки, права та міжнародних відносин, Житомир, 2024.

Бакалаврська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел. Основний зміст викладено на 69 сторінках друкованого тексту, у тому числі 7 рисунків, 16 таблиць, список використаних джерел налічує 41 найменування.

У першому розділі “ВПЛИВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА ЕКОНОМІЧНУ СИТУАЦІЮ В УКРАЇНІ” розглядаються історичні передумови та розвиток конфлікту, економічні наслідки для України та проблеми сталого розвитку в умовах війни.

У другому розділі “ВПЛИВ ВІЙНИ НА ЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ У ЖИТОМИРСЬКІЙ ОБЛАСТІ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ЖИТОМИРСЬКИЙ М’ЯСОКОМБІНАТ»” було проаналізовано характеристику підприємства, фінансовий стан та вплив військових дій на його діяльність, умови праці персоналу та соціально-психологічний клімат всередині підприємства.

У третьому розділі “ВПЛИВ ВІЙНИ НА ЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ У ЖИТОМИРСЬКІЙ ОБЛАСТІ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ЖИТОМИРСЬКИЙ М’ЯСОКОМБІНАТ»” було досліджено новаторські методи ведення бізнесу під час кризових умов та ефективність державної підтримки підприємств України у військовий період.

Ключові слова: економічна ситуація, російсько-українська війна, фінансовий аналіз, заходи державної підтримки, розвиток підприємств.